

ΑΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ -
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΕ
ΑΤΟΜΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΕΣ**

—

**5^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΔΗΜΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ**

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΟΥΛΑ

ΑΘΗΝΑ – ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια για την καθοδήγηση ως προς την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας και σε όσους με βοήθησαν κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η χρήση ναρκωτικών ή η κατάχρησή τους από ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων σπάνια είναι αποτέλεσμα ενός μόνο αιτιολογικού παράγοντα. Η εξάρτηση δεν εμφανίζεται ξαφνικά στη ζωή ενός ανθρώπου. Οι παράγοντες που συντελούν και δημιουργούν προϋποθέσεις για την εμφάνισή της αναπτύσσονται τις περισσότερες φορές κατά την παιδική ηλικία. Στην ηλικία αυτή μπαίνουν οι πρώτες βάσεις για τη δημιουργία αξιών, αρχών και στάσεων. Συμβαίνουν ραγδαίες αλλαγές και οι επιδράσεις που δέχεται σ' αυτή την ηλικία το παιδί είναι καθοριστικές για τη μετέπειτα εξέλιξη. Αυτή η περίοδος καθορίζεται άμεσα από την οικογένεια, το σχολείο αλλά και από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Πριν μερικά χρόνια νομίζαμε ότι το πρόβλημα ήταν θεωρητικό. Πιστεύαμε ως κοινωνία και ως πολιτεία ότι επηρέαζε συγκεκριμένες τάξεις και κοινωνικές ομάδες. Τα ναρκωτικά αφορούν το σύνολο της νεολαίας, ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική θέση τους. Αναμφίβολα, το θέμα των ναρκωτικών είναι το μείζον κοινωνικό πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών. Είναι εύλογο ότι στην άμβλυνση του προβλήματος και στον περιορισμό της τραγικότητάς του έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει η πολιτική.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ: αποκλεισμός, περιθωριοποίηση, ουσίες, κοινωνικές πολιτικές, , παθογένεια, ανεργία, επανένταξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΣΕΛ.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ- ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
1.ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ-ΕΝΝΟΙΑ-ΕΙΔΗ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	10
2.ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	20
3.ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
1.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	25
2.Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ	28
3.ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ	31
4.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
1.ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ 5 ^{ου} Δ.Δ. ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	41
2.ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	42
3.ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥΣ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	
1.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	50
2.ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

	<u>Σελ.</u>
Γράφημα 4.1 Φύλο	51
Γράφημα 4.2 Ηλικία	52
Γράφημα 4.3 Μορφωτικό επίπεδο	53
Γράφημα 4.4 Εργασιακή κατάσταση	54
Γράφημα 4.5 Περιοχή κατοικίας	55
Γράφημα 4.6 Κατοικία	56
Γράφημα 4.7 Εισόδημα	57
Γράφημα 4.8 Προέλευση εισοδήματος	58
Γράφημα 4.9 Προοπτική εργασίας	59
Γράφημα 4.10 Συγκατοίκηση	60
Γράφημα 4.11 Σταθερή κατοικία	61
Γράφημα 4.12 Προβλήματα διαμονής	62
Γράφημα 4.13 Κοινωνικός αποκλεισμός	63
Γράφημα 4.14 Απαξίωση από κοινωνία	64
Γράφημα 4.15 Κοινωνικός αποκλεισμός μετά την επανένταξη	64
Γράφημα 4.16 Κοινωνικός αποκλεισμός σε ποιόν τομέα;	65
Γράφημα 4.17 Απόκρυψη ή όχι σχετικού παρελθόντος	66
Γράφημα 4.18 Ύπαρξη ή όχι ταμπού από την ελληνική κοινωνία	66
Γράφημα 4.19 Ηλικιακά group αυτών που αρέσκονται να βάζουν ταμπέλες	67
Γράφημα 4.20 Λειτουργούσατε οι ίδιοι με προκατάληψη σε ανάλογες καταστάσεις;	68

Γράφημα 4.21 Στήριξη από κρατικό σύλλογο	68
Γράφημα 4.22 Στήριξη από προγράμματα αποκατάστασης σχέσεων	69
Γράφημα 4.23 Ρατσισμός στην προσπάθεια εύρεσης εργασίας	69
Γράφημα 4.24 Βοήθεια από κοινωνικούς φορείς για εύρεση εργασίας	70
Γράφημα 4.25 Επαναπρόσληψη μετά την απεξάρτηση;	70
Γράφημα 4.26 Ρατσιστική συμπεριφορά από εργοδότη	71
Γράφημα 4.27 Οικονομική κρίση και εύρεση εργασίας	71
Γράφημα 4.28 Οικονομική κρίση και κοινωνικός αποκλεισμός	72

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο χώρο της πολιτικής πρακτικής, νέοι όροι δεν περιγράφουν πάντοτε νέα φαινόμενα και ιδιαίτερα συχνά αποτελούν επινόηση και χρησιμοποιούνται για να αντικαταστήσουν "δυσάρεστους" όρους. Ίσως εξαιτίας της εμπειρίας αυτής, είναι διαδεδομένη η άποψη ότι αυτό συμβαίνει στην περίπτωση του όρου "κοινωνικός αποκλεισμός". Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι η έννοια μέσω της οποίας περιγράφονται, ορίζονται και ερμηνεύονται σήμερα τα κοινωνικά προβλήματα. Η ανάλυση του κοινωνικού αποκλεισμού, αν και εμφανίζεται ως ένα περιγραφικό εργαλείο κοινωνικής πολιτικής, θεμελιώνεται σε μια ορισμένη θεωρητική αντίληψη για τον κοινωνικό κόσμο, σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχει ενότητα στην κοινωνική δομή. Η προβληματική του κοινωνικού αποκλεισμού περιγράφει έναν κερματισμένο κοινωνικό ιστό, του οποίου οι προβληματικότητες δε συναρθρώνονται, δεν έχουν καμιά σχέση οι μεν με τις δε, παρά ως προβληματικότητες, ως μη κανονικότητες. Αφού βεβαίως η σχέση των προβλημάτων με την κοινωνική δομή δεν αναζητείται και άρα συσκοτίζεται, τα κοινωνικά προβλήματα παρουσιάζονται ως προβλήματα ιδιαίτερων ομάδων - κατηγοριοποιήσεων που ορίζονται "αποκλεισμένοι", των οποίων η ειδική μεταχείριση, μέσω συστάδων ειδικών μέτρων, θα επιτύχει την επιδιωκόμενη άρση του αποκλεισμού. Στον καθημερινό λόγο, χαρακτηρίζεται "κοινωνικός αποκλεισμός", η κατάσταση διαβίωσης σε συνθήκες ανέχειας και μάλιστα στο περιθώριο της κοινωνίας. Ωστόσο, προβλήματα γνωστά και δυσεπίλυτα που καλύπτονται απ' τον όρο "κοινωνικός αποκλεισμός" επινοήθηκαν εσχάτως και χρησιμοποιούνται από πολλές περιπτώσεις ανθρώπων, οργανώσεων και υπηρεσιών ως συνώνυμο της φτώχειας, πείνας, δουλεμπόριο, εξαναγκασμός σε πορνεία, τοξικομανείς, άτομα με ειδικές ανάγκες, άστεγοι, πάσχοντες ή φορείς του AIDS.

Τα κοινωνικά προβλήματα μέσω των ομάδων στόχων, δηλαδή η αποσύνδεση των κοινωνικών προβλημάτων απ' τις κοινωνικές δομές που τα προκαλούν, εκτός από ότι θα προσωποποιήσει τα προβλήματα, θα αποκλείσει από τα αγαθά της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και θα στιγματίσει τα άτομα, θα συντελέσει στην ηθικολογική παρουσίαση του κοινωνικού προβλήματος. Πέρα όμως από τα προβλήματα που αναδύονται σχετικά με τους τρόπους ανάλυσης του φαινομένου, μια σειρά από ζητήματα προκύπτουν στο κοινωνικοπολιτιστικό επίπεδο από τη φύση των μηχανισμών και των ρυθμών διάδοσής του. Οι επιπτώσεις στο

κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο είναι πολλές και διαφορετικού χαρακτήρα. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τον πανικό της επιδημίας, τον κίνδυνο απομόνωσης και στιγματισμού των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, τη δημιουργία νέων ορίων στις ανθρώπινες ανταλλαγές και επικοινωνίες.

Στόχος της εργασίας είναι η επισήμανση και αποκρυπτογράφηση των παραγόντων που οδηγούν στα μονοπάτια του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των διαφόρων ειδών του, με έμφαση στο πρόβλημα χρήσης των παράνομων ουσιών και των επιπτώσεων αυτής. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στον περιορισμό του προβλήματος, και των κρατικών φορέων γενικότερα. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή της περιοχής την οποία και ερευνούμε, με αναφορά στα κοινωνικά προβλήματα της περιοχής και πως οι κρατικοί φορείς συντελούν στην αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση σχετικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην ευρύτερη περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ, ΕΝΝΟΙΑ-ΕΙΔΗ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια διαφορετική έννοια από εκείνες της φτώχειας και της περιθωριοποίησης. Κοινωνικός αποκλεισμός είναι η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι π.χ. αυτά της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης κλπ., η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια και στην περιθωριοποίηση¹. Ο όρος "κοινωνικός αποκλεισμός" χαρακτηρίζει, δηλαδή, τόσο μία κατάσταση όσο και μία διαδικασία.

Έτσι, όποια παιδιά έχουν φοιτήσει μόνο στην υποχρεωτική εκπαίδευση έχουν χρησιμοποιήσει από το δημόσιο πλούτο ένα συγκεκριμένο ποσό, που μπορούμε για κάθε χώρα να το υπολογίσουμε επακριβώς. Εάν κάποια παιδιά συνεχίσουν και τελειώσουν και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αυτά έχουν απορροφήσει από το δημόσιο πλούτο ένα μεγαλύτερο ποσό. Εάν, τέλος, κάποια από αυτά φοιτήσουν στο πανεπιστήμιο και ολοκληρώσουν πανεπιστημιακές σπουδές, τότε αυτά απορροφούν από το δημόσιο πλούτο ένα πολύ μεγαλύτερο ποσό. Όσο λιγότερο δημόσιο και κοινωνικό πλούτο απορροφά ένας άνθρωπος τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα να διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας. Όμως ο βαθμός απορρόφησης δημόσιου πλούτου δεν είναι τυχαίο γεγονός. Ορισμένες ομάδες ανθρώπων έχουν περισσότερες δυνατότητες να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο και άλλες λιγότερο. Έτσι, ορισμένες ομάδες αποκλείονται δια νόμου: π.χ. η περίπτωση κατά την οποία πρόσβαση σε ορισμένους τομείς του δημόσιου πλούτου έχουν μόνο οι ντόπιοι και όχι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.

Ορισμένες ομάδες αποκλείονται εμμέσως: π.χ. μειονότητες που υποχρεώνονται να φοιτήσουν σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που δεν παίρνει υπόψη τις ιδιαιτερότητές τους ή σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα χαμηλότερης ποιότητας. Η πρόσφυγες, όπως είναι οι Πόντιοι, των οποίων τα επαγγελματικά εφόδια ακυρώνονται στην πράξη είτε επειδή για την χρήση τους απαιτείται τυπική αναγνώριση είτε διότι στην κοινωνία έχει επικρατήσει γενικώς η άποψη ότι τα εφόδια

¹ Τζένη Καβουνίδη, 1996, Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής στο ΕΚΚΕ: Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής. Έκθεση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Αθήνα

αυτά δεν είναι συμβατά με το δικό μας οικονομικό και κοινωνικό σύστημα. Ορισμένες ομάδες περιορίζονται στις δυνατότητές τους να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο επειδή η ύπαρξη άλλων παραγόντων λειτουργεί αποτρεπτικά: π.χ. ένα άτομο με ειδικές ανάγκες μπορεί μόνο τότε να συμμετέχει στο δημόσιο πλούτο, όταν υπάρχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις που επιτρέπουν την πρόσβασή του σε αυτόν. Η δυσκολία αντιμετώπισης αυτών των αρνητικών παραγόντων έγκειται στο γεγονός ότι συνήθως όλοι όσοι πλήττονται από κοινωνικό αποκλεισμό κατά την απορρόφηση δημόσιου και κοινωνικού πλούτου, αποκλείονται ταυτοχρόνως σε πολύ μεγάλο βαθμό και από το σημαντικότερο αγαθό δημόσιου πλούτου: εκείνο της ισότιμης συμμετοχής στο πολιτικό γίγνεσθαι. Ο αποκλεισμός από τα αγαθά της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης, ακόμη και της πρόσβασης στο οδικό δίκτυο δεν αποτελεί για την κοινωνία νέο φαινόμενο. Υπήρχε και σε παλαιότερες εποχές, ήταν θεσμοθετημένος με μεγαλύτερη αυστηρότητα και αποτελούσε σημαντική αιτία για την εξαθλίωση ολόκληρων κοινωνικών τάξεων. Μάλιστα, σε παλαιότερες εποχές ήταν θεσμοθετημένη η ένταξη ενός ατόμου στη μεγάλη ομάδα των φτωχών και εξαθλιωμένων και ήταν θεσμοθετημένος ο αποκλεισμός του από τη σχετικά μικρή ομάδα των ευημερούντων.

Το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τη σημερινή από την προηγούμενη κατάσταση βρίσκεται στο γεγονός ότι σήμερα υπάρχει η έννοια του “δημόσιου πλούτου”, ως το σύνολο των αγαθών στα οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι άνθρωποι που ζουν σε μια χώρα². Ο δημόσιος χαρακτήρας ορισμένων αγαθών κατοχυρώνεται μάλιστα στους συνταγματικούς χάρτες των περισσότερων χωρών, όπως πολύ χαρακτηριστικά συμβαίνει με το αγαθό της εκπαίδευσης. Είναι η αντίληψη ότι ορισμένα αγαθά πρέπει να είναι δημόσια, δηλαδή να παρέχονται σε όλους τους ανθρώπους, σε συνδυασμό με τη γνώση ότι ο δημόσιος χαρακτήρας τους αναιρείται από την οικονομική ή άλλου είδους δυσπραγία ορισμένων ανθρώπων, που οδηγεί στην κατοχύρωση του κοινωνικού τους χαρακτήρα. Που σημαίνει ότι η “παραγωγή” τους και η προσφορά τους στους ανθρώπους χρηματοδοτείται από την οργανωμένη κοινωνία (κυρίως με τους φόρους του κράτους) και οργανώνεται από αυτήν.

Από την παραπάνω αντίληψη προκύπτει η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. Πολύ απλά: κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται ως ιδιαίτερο φαινόμενο με την ισχυροποίηση της αντίληψης περί κοινωνικών δικαιωμάτων και

² W. Bonefeld - J. Haloway, Μεταφορντισμός και κοινωνική μορφή, εκδ. Εξάντα, Αθήνα 1991

υπάρχει μόνο στις κοινωνίες, στις οποίες υπάρχει επίσης η αντίληψη της έννοιας του δημόσιου και κοινωνικού αγαθού. Συχνά εκφράζεται η αντίρρηση ότι με τον ορισμό αυτό εμφανίζονται κάποια παράδοξα, όπως ότι κοινωνικά αποκλεισμένος πρέπει να χαρακτηριστεί και ο πολύ πλούσιος που δεν χρειάζεται να κάνει - και δεν κάνει - χρήση του δημόσιου και κοινωνικού πλούτου (φοιτώντας σε ιδιωτικά σχολεία, χρησιμοποιώντας ιδιωτικές κλινικές σε περίπτωση ασθένειας κλπ.) ή ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να θεωρηθεί ότι εξαλείφεται με κατάργηση του δημόσιου και κοινωνικού χαρακτήρα όλων των αγαθών που σήμερα θεωρούνται δημόσια και κοινωνικά. Η πρώτη αντίρρηση δεν ευσταθεί διότι απαραίτητο συστατικό στοιχείο του ορισμού αποτελεί η έννοια της άμεσης ή έμμεσης παρεμπόδισης, αλλά κανένας πλούσιος “δεν παρεμποδίζεται” στην απορρόφηση δημόσιου και κοινωνικού πλούτου. Επιπλέον τα ιδιωτικά ιδρύματα που προσφέρουν υπηρεσίες έναντι χρηματικού ανταλλάγματος δεν είναι αμιγή κοινωνικού πλούτου αλλά εμπεριέχουν κοινωνικό πλούτο ή/και θεμελιώνονται σε αυτόν.

Η δεύτερη αντίρρηση επίσης δεν ευσταθεί ούτε ως υποθετικό παράδειγμα επειδή παραπέμπει σε κοινωνίες για τις οποίες προφανώς ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν μπορεί να υπάρξει ως έννοια, αφού, όπως υπογραμμίστηκε προηγουμένως, είναι ιστορικός ο χαρακτήρας της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού και η ύπαρξή της εξαρτάται από την ύπαρξη μιας αντίληψης περί κοινωνικών δικαιωμάτων και περί δημόσιου και κοινωνικού πλούτου. Ουσιαστικά στη σημερινή εποχή δεν είναι δυνατόν να φανταστούμε την περίπτωση οργανωμένης κοινωνίας χωρίς την έννοια του δημόσιου και κοινωνικού πλούτου. Αυτό που πολύ καλά μπορούμε να φανταστούμε, επειδή συχνά το προτείνουν επιστήμονες και το επιχειρούν κυβερνήσεις, είναι οι περιορισμοί στο δημόσιο χαρακτήρα κάποιων αγαθών μέσω των περικοπών στον κοινωνικό χαρακτήρα τους. Αυτό, όμως είναι ακριβώς εκείνο που δημιουργεί την αντίληψη περί κοινωνικού αποκλεισμού ως ένα σημαντικό φαινόμενο της εποχής μας.

Γενικώς, αντιρρήσεις όπως οι παραπάνω έχουν αφετηρία την εμμονή σε ένα πανίσχυρο ορισμό που είτε θα περιγράψει πολλά και διαφορετικά φαινόμενα είτε θα έχει ισχύ ακόμη και σε συνθήκες που δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα, και σε όλες τις εποχές. Αυτό, όμως δεν είναι το ζητούμενο. Έννοιες με τέτοιο εύρος δυνατοτήτων ανήκουν μεν στα όνειρα των επιστημόνων, είναι όμως πολύ σπάνιες - εάν υπάρχουν - στις κοινωνικές επιστήμες. Αυτό που εμείς μπορούμε να κάνουμε είναι να δίνουμε

ορισμούς που χαρακτηρίζονται από σαφήνεια και έχουν χρηστική αξία. Αυτό είναι δυνατόν στην περίπτωση του κοινωνικού αποκλεισμού, που μπορεί να οριστεί έτσι ώστε να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την κατανόηση, την ερμηνεία και την πρόγνωση φαινομένων φτώχειας και περιθωριοποίησης - και επιπλέον για το σχεδιασμό πολιτικής στον τομέα αυτό³.

Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός απαντάται για πρώτη φορά σε κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά το 1989, αντικαθιστώντας τον όρο φτώχεια, ο οποίος μέχρι τότε αποτελούσε το κυρίαρχο εννοιολογικό εργαλείο για την περιγραφή των φαινομένων της ένδειας, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Η υιοθέτηση του νέου όρου εκφράζει την προσπάθεια αλλαγής της προβληματικής για το κοινωνικό ζήτημα, καθώς στους κόλπους της ευρωπαϊκής κοινωνίας συσσωρεύονται συνεχώς νέες κατηγορίες εξαθλιωμένων (μετανάστες, άστεγοι, άνεργοι κλπ.). Ο όρος υιοθετείται μέσα σε μια νέα κοινωνικοπολιτική συγκυρία, που χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια ανατροπής του φορντικού τρόπου οργάνωσης της παραγωγής και του κράτους πρόνοιας, που είναι συνυφασμένο μ' αυτό. Ο νεοφιλελευθερισμός στο πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο γίνεται κυρίαρχος τρόπος διαχείρισης της οικονομίας και των εργασιακών σχέσεων και στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του επιχειρείται η ανατροπή βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, η διεθνής πολιτική συγκυρία ευνοεί τη δημιουργία νέων στρατιών εξαθλιωμένων, είτε από τις κοινωνίες του πρώην "υπαρκτού σοσιαλισμού", είτε από τις χώρες του τρίτου και τέταρτου κόσμου, που συρρέουν με τη μορφή μεταναστευτικών ρευμάτων, κυρίως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσα σ' αυτό το κλίμα διαμορφώνεται η ανάγκη για διαχείριση των νέων φαινομένων ένδειας και οι επίσημες αναλύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρούν ότι επικρατεί μια καινούργια κατάσταση, στο πλαίσιο της οποίας δεν έχουμε αποστέρηση σ' έναν τομέα πλέον, αλλά δημιουργία πληθυσμών και ατόμων που στερούνται σε περισσότερους του ενός τομείς.

Η υιοθέτηση του νέου όρου εκφράζει αλλαγές στις αρχές και τη μορφή της κοινωνικής πολιτικής που ακολουθούνταν μέχρι τότε και εξέφραζε το μοντέλο του κράτους πρόνοιας. Η κατεύθυνση που δίνεται στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με τη συνθήκη του Μάαστριχτ είναι η στροφή στην ανταγωνιστικότητα, την

³ Γ. Τσιάκαλος, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Ορισμός, Πλαίσιο και Σημασία

ιδιωτικοποίηση δημοσίων υπηρεσιών, την προσπάθεια νομισματικής ενοποίησης και ονομαστικής σύγκλισης των δεικτών της οικονομίας. Πρόκειται για μια οικονομική πολιτική μονεταριστικής έμπνευσης, που χειροτερεύει δραματικά τη θέση των μισθωτών πληθυσμών της Ένωσης, αυξάνει την ανεργία και παράγει νέα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικής περιθωριοποίησης. Κάτω από το βάρος των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και των επιχειρούμενων αλλαγών στην παραγωγή και την οργάνωση της εργασίας, ο χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής μετασχηματίζεται.

Στην περίοδο του κράτους πρόνοιας, η κοινωνική πρόνοια ήταν μια καθολική υπόθεση, που αφορούσε το σύνολο της κοινωνίας. Σήμερα αναιρείται ο καθολικός της χαρακτήρας και επιπλέον αμφισβητείται η μορφή της ως κρατικής λειτουργίας. Η παραδοσιακή κρατική παρέμβαση που είχαμε στο κράτος πρόνοιας επιχειρείται ν' αντικατασταθεί με μια σειρά νέων μοντέλων, που ξεκινούν από την ανοιχτή παράδοση της κοινωνικής πρόνοιας στους μηχανισμούς της καπιταλιστικής αγοράς και την πλήρη εμπορευματοποίησή της, ακολουθούν ενδιάμεσα μοντέλα, όπως αυτό του "ελεγχόμενου ανταγωνισμού", όπου η κρατική κοινωνική προστασία μολιάζεται με στοιχεία της αγοράς, προκειμένου να επιτευχθεί ευελιξία, το μοντέλο της επιλεκτικής προσέγγισης περιπτώσεων ατόμων και ομάδων πληθυσμού που κινδυνεύουν από το φάσμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και τέλος το μοντέλο του λεγόμενου "προνοιακού πλουραλισμού", όπου η ευθύνη άσκησης της κοινωνικής πρόνοιας μετατίθεται από το κράτος σε μια σειρά άλλους φορείς όπως τα συνδικάτα, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι ενώσεις της εργοδοσίας, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί κλπ., οι οποίοι μέσα από τη συγκρότηση τοπικών συμφώνων αναλαμβάνουν την αντιμετώπιση συγκεκριμένων καταστάσεων απ' τις οποίες προκύπτει κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού.

Το μοντέλο αυτό δεν αποκλείει τη συμμετοχή δημόσιων οργανισμών στη συγκρότηση των τοπικών συμφώνων αντιμετώπισης του κοινωνικού κινδύνου, ωστόσο ξεκάθαρα προωθεί τη μετάθεση της ευθύνης της κοινωνικής πρόνοιας από το κράτος σ' ένα δίκτυο φορέων που συγκροτούν τη λεγόμενη εταιρική σχέση.

Οι συνολικές αυτές αλλαγές οδηγούν και σε μια νέα θεώρηση του ήδη οξυμένου κοινωνικού προβλήματος στους κόλπους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο μέχρι τότε κυρίαρχος όρος της φτώχειας, ο οποίος εκφράζει την αγγλοσαξωνική προβληματική για το θέμα, θεωρείται πλέον ανεπαρκής για την

κατανόηση της νέας πραγματικότητας, καθώς το αντιμετωπίζει στατικά και το περιορίζει στο ανεπαρκές εισόδημα, δηλαδή σε οικονομικά αίτια. Στη νέα προβληματική η προσπάθεια ορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού γίνεται με μετατόπιση από το οικονομικό πεδίο σ' αυτό των κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι νέες προσεγγίσεις τον θεωρούν περισσότερο ως μια διαδικασία παρά ως μια κατάσταση. Ως μια διαδικασία έκπτωσης που συνδέεται με την ανισότητα και τη φτώχεια χωρίς όμως να εξαντλείται σ' αυτές.

Τέλος, το Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον κοινωνικό αποκλεισμό τον ορίζει ως πρόβλημα σε σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών. Σύμφωνα με τη δική του εκδοχή ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί ν' αναλυθεί με τους όρους της άρνησης ή μη πραγματοποίησης κοινωνικών δικαιωμάτων

Έχει νομίζουμε μια ιδιαίτερη σημασία ν' αναφερθούμε στις θεωρητικές προϋποθέσεις της έννοιας του αποκλεισμού. Ο όρος υπάρχει στο επιστημονικό πεδίο από το 1974, όταν ο Γάλλος Lenoir τον προτείνει στο πλαίσιο μιας διαφορετικής θεώρησης των φαινομένων της κοινωνικής ένδειας. Η θεώρηση του προβλήματος γίνεται τώρα από κοινωνική σκοπιά, απ' τη σκοπιά της ανάγκης για κοινωνική συνοχή και της υπευθυνότητας του κράτους για τη διατήρησή της. Κατασκευάζεται εξαρχής, δηλαδή, περισσότερο ως εργαλείο κοινωνικής πολιτικής παρά ως εννοιολογικό επιστημονικό εργαλείο. Η προβληματική του Lenoir εξακολουθεί ν' αποτελεί σημείο αναφοράς για τους μελετητές τόσο του αποκλεισμού όσο και των επιμέρους αποκλεισμών.

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού έχει διαμορφωθεί στο έδαφος της ιστορικής συζήτησης για τη φτώχεια που έχει ξεκινήσει ήδη από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Η συζήτηση αυτή έγινε ανάμεσα σε δύο μεγάλα θεωρητικά ρεύματα, σ' αυτό της κλασικής πολιτικής οικονομίας και σ' αυτό που ανάγεται στη σοσιαλδημοκρατική παράδοση. Στο πρώτο που είναι σαφώς φιλελεύθερης έμπνευσης και στο πλαίσιο της απαίτησης για "αγορές σε ισορροπία, καθόλου υπερπαραγωγή αγαθών, μισθοί που μόλις επαρκούν για συντήρηση", απορρίπτονται έτσι και οι ελάχιστες παροχές που επιτρέπουν τη συντήρηση των πιο εξαθλιωμένων κοινωνικών στρωμάτων. Το σύστημα Speenham land που ίσχυε από το 1795 και προέβλεπε να δίνεται ένα ελάχιστο ποσό βοήθειας στους φτωχούς σε είδος από την τοπική βρετανική κοινότητα, από τη μια απορροφούσε τον κοινωνικό

κραδασμό απ' την άλλη όμως εμπόδιζε την ένταξη αυτών των πληθυσμών στην αγορά εργασίας και τον καθορισμό της αμοιβής αποκλειστικά απ' αυτή. Η ύπαρξη κοινωνικής βοήθειας σ' αυτή τη φάση είναι αντίθετη με τις ανάγκες της καπιταλιστικής αγοράς εργασίας. Έτσι, ο νόμος του 1834 για τους φτωχούς στη Βρετανία ενοχοποιεί τους ίδιους για την κατάστασή τους, θεωρεί ότι είναι φτωχοί επειδή δεν είναι διατεθειμένοι να εργαστούν σκληρά ή επειδή δεν διαθέτουν την κατάλληλη εργασιακή εξειδίκευση. Η διακοπή της κοινωνικής βοήθειας προς τους φτωχούς που είναι ικανοί για εργασία θα έφερνε κέρδος στην κοινωνία.

Η δεύτερη, που βρίσκεται στον αντίποδα αυτής της θεώρησης και είναι σοσιαλδημοκρατικής έμπνευσης, έχει την αφετηρία της στη σκέψη του Max Webber. Εδώ η οπτική είναι διαφορετική απ' αυτή της ατομικής ευθύνης του φιλελευθερισμού. Γίνεται λόγος για ιεραρχία κοινωνικών ομάδων, όπου η ισχυρότερη μπορεί να μονοπωλεί τους υλικούς όρους και ν' αποκλείει τις άλλες από τις ευκαιρίες πρόσβασης στον κοινωνικό πλούτο και τα δημόσια αγαθά. Οι πιο φτωχές ομάδες στο πλαίσιο αυτής της πραγματικότητας μπορεί να βρεθούν εκτός κοινωνικών διαδικασιών συνολικά και ν' αποτελέσουν ένα πληθυσμιακό κομμάτι εκτός κοινωνίας. Γι' αυτό χρειάζεται η κρατική παρέμβαση που θ' αναδιανείμει τον υλικό πλούτο και τα κοινωνικά αγαθά προς όφελος των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων, προστατεύοντας έτσι την κοινωνική συνοχή, δηλαδή των καπιταλιστική κοινωνική οργάνωση.

Είναι φανερό ότι το ρεύμα αυτό θεωρητικής σκέψης προσπαθεί να διαμορφώσει όρους ενσωμάτωσης όλων των κοινωνικών τάξεων στην υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα και να εξασφαλίσει τη συναίνεσή τους στη λειτουργία της, στη βάση αποδοχής κοινών αξιών. Εργαλείο γι' αυτή την προσπάθεια ενσωμάτωσης αποτελεί η έννοια του πολίτη και η ύπαρξη πολιτικών δικαιωμάτων, καθώς η αναγνώρισή τους σ' όλα τα μέλη των κοινωνικών τάξεων διαμορφώνει την αντίληψη της από κοινού συμμετοχής σε μια κοινότητα και της ισοτιμίας μεταξύ τους. Γι' αυτό διαπιστώνεται χαρακτηριστικά ότι στέρηση των δικαιωμάτων αυτών σε κάποιες ομάδες, όπως οι μετανάστες, καθώς η εξασθένιση της συμμετοχής λόγω μη επαρκούς πρόσβασης σε υλικούς πόρους, απειλούν την κοινωνική συνοχή.

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού παραπέμπει στον διαχωρισμό της κοινωνίας σε δύο κομμάτια, ένα που είναι ενταγμένο κανονικά σ' αυτή και συμμετέχει στις διαδικασίες της και ένα άλλο που από τη θέση του κοινωνικού

περιθωρίου δεν παίρνει μέρος σ' αυτές. Εξαφανίζεται έτσι η ιεραρχική δόμηση της κοινωνικής πραγματικότητας και προπαντός η έννοια της κοινωνικής τάξης ως αναλυτικού εργαλείου κατανόησης του κοινωνικού κόσμου. Τη θέση του έρχεται να καταλάβει ένα απλοϊκό σχήμα που διαμορφώνεται με βάση το δίπολο “ενταγμένοι - αποκλεισμένοι”.

Στο επιστημονικό επίπεδο η ανάλυση της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού έχει γίνει μέσα από τρεις θεωρητικές κατευθύνσεις:

A) Η πρώτη είναι αυτή της “αλληλεγγύης” και προέρχεται από τον γαλλικό επιστημονικό χώρο. Σύμφωνα μ' αυτήν ο κοινωνικός αποκλεισμός εκλαμβάνεται ως ρήξη του κοινωνικού δεσμού ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία.

B) Η δεύτερη αφορά την αντίληψη αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων και εκπροσωπείται από την αμερικάνικη κοινωνική επιστήμη, και

Γ) Η τρίτη είναι η βρετανική θεώρηση του προβλήματος, σύμφωνα με την οποία ορισμένες κοινωνικές ομάδες μονοπωλούν όλες τις κοινωνικές διαδικασίες σε βάρος άλλων.

Επίσης, θεωρείται ένα φαινόμενο που μπορεί ν' αναλυθεί ως μια διαδικασία παρά ως μια κατάσταση. Στην κατεύθυνση αυτή ο Mazel θεωρεί ότι “η περιγραφή του αποκλεισμού σημαίνει πρωτίστως προσπάθεια κατανόησης των διαδικασιών μέσω των οποίων τα άτομα μιας συγκεκριμένης κοινωνίας γλιστρούν έξω από τους κυρίαρχους τρόπους ανταλλαγών και κοινωνικών σχέσεων”. Αν και μέσα από τέτοιου είδους προσεγγίσεις επιδιώκεται να τονιστεί ο δυναμικός χαρακτήρας του φαινομένου, από την ανάλυσή του σε συγκεκριμένα στάδια - φάσεις, τα οποία επιχειρούν να περιγράψουν τη διαμόρφωσή του, γίνεται φανερό ότι η προσοχή επικεντρώνεται αποκλειστικά σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ατόμων ή ομάδων που θεωρείται ότι διατρέχουν τον κίνδυνο ή έχουν περιπέσει σε κατάσταση αποκλεισμού. Οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται ως “ομάδες υψηλού κινδύνου”, “μη ευνοημένες” και τα άτομα ως “κοινωνικά μειονεκτούντα”.

Στην ίδια κατεύθυνση, από άποψη εννοιολογικής συγκρότησης κινούνται και ευρωπαϊκά προγράμματα που περιλαμβάνουν στους στόχους τους την αντιμετώπιση του αποκλεισμού, όπως το Leonardo. Μάλιστα, στο συγκεκριμένο πρόγραμμα “η χρήση του όρου “κοινωνικά μειονεκτούντα” άτομα υιοθετήθηκε από τους εμπνευστές

του προγράμματος ακριβώς για να υπογραμμίσει την ένταξή του στη σύγχρονη θεωρητική διαπραγμάτευση του ζητήματος του “κοινωνικού αποκλεισμού”. Παράλληλα, οι όροι αυτοί επιχειρείται να αναπροσδιοριστούν ως προς το περιεχόμενό τους. Σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι “παρά τις όποιες θεωρητικές αντιρρήσεις για την αναλυτική αξία ή απαξία της έννοιας “κοινωνικός αποκλεισμός”, η εννοιολόγηση του όρου ως διαδικασία που ανεξίσσεται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων, προσφέρει και έναν νέο τρόπο κατανόησης των εννοιών του “κοινωνικού μειονεκτήματος” και της “κοινωνικής αποστέρησης” και ενώ ο όρος “κοινωνική αποστέρηση” σημαίνει αδυναμία πρόσβασης στα μέσα ικανοποίησης βασικών αναγκών (υλική αποστέρηση σε συνδυασμό με την αδυναμία άσκησης θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων) το “κοινωνικό μειονέκτημα” αναπροσδιορίζεται και εννοιολογείται στη βάση της περιθωριοποίησης από την αγορά εργασίας”⁴. Γίνεται φανερό ότι ο τρόπος περιγραφής της “κοινωνικής αποστέρησης” επικεντρώνεται σε ατομικά χαρακτηριστικά των αποκλεισμένων, ενώ η ίδια η έννοια του κοινωνικού μειονεκτήματος παραπέμπει σε μια αντίστοιχη θεώρηση του προβλήματος.

Η μονόπλευρη επικέντρωση του προβλήματος σε διάφορα χαρακτηριστικά ατόμων και η αντίληψη της κοινωνικής μειονεξίας συγκαλύπτει κάθε αναφορά στον εκμεταλλευτικό και αλλοτριωτικό χαρακτήρα των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων, στο πλαίσιο των οποίων λειτουργούν οι αποκλειόμενοι. Η έννοια του κοινωνικού μειονεκτήματος αγνοεί το γεγονός ότι μια ορισμένη ατομική ανεπάρκεια δεν μετατρέπεται αυτόματα ούτε αποτελεί από μόνη της αιτία κοινωνικού αποκλεισμού. Ένας αναλφάβητος δεν είναι κατ’ ανάγκη ούτε σ’ όλες τις περιπτώσεις άνεργος. Η μετατροπή μιας προσωπικής ανεπάρκειας σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού, γίνεται μόνο ύστερα από την εμπλοκή των κοινωνικών σχέσεων στο πλαίσιο των οποίων ορίζονται οι προϋποθέσεις εργασιακής και κοινωνικής ένταξης. Η έννοια της μειονεξίας είναι σχετική και προπαντός κοινωνικά καθορισμένη. Αυτό που σε μια ορισμένη περίοδο θεωρείται μειονεξία μπορεί σε μια άλλη να μην είναι ή ένα θεωρούμενο πλεονέκτημα μιας εποχής ν’ απαξιώνεται σε μια άλλη. Οι ερμηνευτικές αυτές εκδοχές επιτελούν μια σημαντική ιδεολογική λειτουργία, καθώς μεταθέτουν την ευθύνη του προβλήματος απ’ την κυρίαρχη κοινωνική δομή στα ίδια

⁴ Ι. Τσίγκανου, Εκπαίδευση και απασχόληση «Κοινωνικά Μειονεκτούντων» Ατόμων: Φράγματα και Αποκλεισμοί στο Ανεργία, Εργασία, Εκπαίδευση

τα άτομα, ενοχοποιώντας τα για την κοινωνική τους κατάσταση και τελικά στιγματίζοντάς τα.

Τέλος, άλλες επιστημονικές προσεγγίσεις προσπαθούν να ορίσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό μέσα από την έννοια των κοινωνικών δικαιωμάτων και των δημοσίων αγαθών.

1.2. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Περισσότερα στοιχεία είναι διαθέσιμα σχετικά με τις κοινωνικές συνθήκες στον πληθυσμό που υποβάλλεται σε θεραπεία. Στους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που συνδέονται με τη χρήση ναρκωτικών περιλαμβάνονται το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, πρόωρη αποχώρηση και εγκατάλειψη του σχολείου· η ανεργία, οι χαμηλοί μισθοί και τα δύσκολα επαγγέλματα· το χαμηλό εισόδημα και τα χρέη· η έλλειψη ασφαλούς στέγης και η έλλειψη στέγης γενικότερα· η θνησιμότητα και τα συνδεόμενα με τα ναρκωτικά νοσήματα· η περιορισμένη πρόσβαση σε περίθαλψη· και ο κοινωνικός στιγματισμός. Σχετικές διαφορές στις κοινωνικές συνθήκες χρήσης ναρκωτικών διαπιστώνονται με βάση τη χρησιμοποιούμενη ουσία και τα πρότυπα χρήσης ναρκωτικών· οι χειρότερες συνθήκες διαπιστώνονται στους χρήστες ηρωίνης και οπιούχων και στους χρόνιους τοξικομανείς.

Το 47 % των ατόμων που παρακολουθούσαν θεραπεία το 2009 δεν είχε πάει ποτέ σε σχολείο ή είχε ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση· υψηλά ποσοστά πρόωρης αποχώρησης και εγκατάλειψης του σχολείου είναι επίσης συχνά στους χρήστες ναρκωτικών⁵. Διαφορές διαπιστώνονται ανάλογα με το κύριο ναρκωτικό που χρησιμοποιείται και ανάλογα με τη χώρα. Οι χρήστες οπιούχων (ειδικότερα οι χρήστες ηρωίνης) έχουν το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Λόγω των επισφαλών κοινωνικών συνθηκών υπό τις οποίες ζουν, οι χρήστες ναρκωτικών αντιμετωπίζουν επίσης προβλήματα όσον αφορά την εργασιακή τους κατάσταση· τα ποσοστά ανεργία είναι πολύ υψηλά σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό (47,4 % στους χρήστες που υποβάλλονται σε θεραπεία έναντι 8,2 % στον γενικό πληθυσμό)· η εύρεση εργασίας είναι δύσκολη και είναι σπάνιο για τους τοξικομανείς να

⁵ Πηγή: Εθνικές εκθέσεις Reitox – Στοιχεία ΔΑΘ 2009

διατηρούν μία θέση εργασίας για μεγάλο διάστημα ή να ακολουθούν επαγγελματική σταδιοδρομία. Μία επισφαλής εργασιακή κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικά προβλήματα· οι τοξικομανείς συχνά έχουν χαμηλό εισόδημα ή καθόλου οικονομικούς πόρους (32–77 % των ατόμων που παρακολουθούν θεραπεία ζουν στηριζόμενοι σε κοινωνικές παροχές). Επίσης, είναι σύνηθες να έχουν χρέη. Οι συνθήκες διαβίωσης των χρηστών ναρκωτικών είναι, σύμφωνα με τα στοιχεία, πολύ άσχημες: το 10,4 % των ατόμων που παρακολουθούν θεραπεία δεν έχουν σταθερό κατάλυμα και το 7,5 % ζει σε κάποιο ίδρυμα. Επιπλέον, πολλές χώρες αναφέρουν υψηλά ποσοστά αστέγων (έως 29 %) στους τοξικομανείς .

Όσον αφορά την εθνικότητα, τα χαρακτηριστικά είναι παρόμοια με τη διάρθρωση του γενικού πληθυσμού· τα άτομα που παρακολουθούν θεραπεία είναι κυρίως υπήκοοι της χώρας όπου ζητούν θεραπεία και ο αριθμός των ατόμων που προέρχονται από άλλες χώρες (ευρωπαϊκές ή μη) είναι ανάλογος του ποσοστού των αλλοδαπών στον γενικό πληθυσμό. Ωστόσο, θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι σε ορισμένες χώρες η καταγραφή της εθνικότητας/εθνότητας των ατόμων που παρακολουθούν θεραπεία δεν επιτρέπεται και, κατά συνέπεια, τέτοιες πληροφορίες δεν διατίθενται συστηματικά.

Πέραν των άμεσων επιπτώσεων για την υγεία και οι χρήστες ναρκωτικών μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε περίθαλψη λόγω της απροθυμίας τους να απευθυνθούν σε υπηρεσίες ή λόγω περιορισμένης εκπαίδευσης, χαμηλού βαθμού αποδοχής τους από τις γενικές ιατρικές υπηρεσίες και ιδιαίτερα προβλήματα υγείας για τα οποία δεν διατίθενται κατάλληλες υπηρεσίες.

Τέλος, οι χρήστες ναρκωτικών έχουν μία αρνητική κοινωνική εικόνα και ενδέχεται να αντιμετωπίζουν εχθρικότατα από τον γενικό πληθυσμό και τις δημόσιες αρχές. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μία φυλακή στη Βιέννη διαπιστώθηκε ότι οι χρήστες ναρκωτικών αντιμετωπίζουν μερικές φορές βία και παρενόχληση από αστυνομικούς ή άλλους δημόσιους υπαλλήλους.

1.3. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ο υποτιμητικός και περιφρονητικός τρόπος αντιμετώπισης της διαφορετικότητας των ανθρώπων είναι γνωστός από παλιά, σχεδόν ανήκει στην αιωνιότητα της ανθρώπινης ιστορίας. Οι κοινωνίες πάντα συμπεριφέρονταν μειωτικά στους φτωχούς, τους ανάπηρους, τους ψυχικά άρρωστους ακόμα και στους ξένους. Ας μη ξεχνάμε τον Καιάδα των Σπαρτιατών και ότι, ακόμα και στην αρχαία Ελλάδα της Δημοκρατίας ήταν ισχυρή η ιδεολογία του «πας μη Έλλην βάρβαρος» και φυσικά οι ξένοι όχι μόνο δεν αμφισβητούσαν την άνιση μεταχείριση που τους είχε επιβληθεί αλλά δέχονταν καρτερικά κάθε συνέπειά της, όπως ήταν η φτώχεια, η υποτίμηση και η στέρηση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους. Η προκατάληψη λοιπόν για τον διαφορετικό άνθρωπο έχει τις ρίζες της στο πολύ μακρινό παρελθόν. Από τότε υπήρχαν οι κοινωνικά αδύναμες ομάδες, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους την διαφορετική «ράτσα». Η λέξη προέρχεται από την αραβική *ras* και σημαίνει κεφάλι. Οι Άραβες, επειδή αποτελούνταν από πολλές φυλές και ζούσαν τον νομαδικό τρόπο ζωής είχαν καθιερώσει ένα όνομα για κάθε μια από αυτές. Κάθε μέλος έπρεπε να θυμάται την ονομασία της φυλής που ανήκε, «να την κρατά δηλαδή μέσα στο κεφάλι του». Μόνο έτσι ένιωθε ξεχωριστός αυτός και η φυλή του, σε σχέση με τις υπόλοιπες. Από αυτή τη λέξη προήλθε ο ρατσισμός, δηλαδή ο αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση, με βάση τη φυλή, μικρών ομάδων από τα δικαιώματα και τα προνόμια, που απολαμβάνει η ευρύτερη κοινωνία. Η ετερότητα, δηλαδή το να είναι κάποιος διαφορετικός από τους άλλους και να ανήκει σε αριθμητικά μικρότερες πληθυσμιακές ομάδες, δείχνει να είναι ένα από τα κυριότερα στοιχεία του κοινωνικού αποκλεισμού και του ρατσισμού. Η ετερότητα επιφυλάσσει σχεδόν αυτόματα μια θέση αδυναμίας, μια κατάσταση «ευπάθειας» του ατόμου στο κοινωνικό πεδίο. Ένα άτομο, γίνεται θύμα του κοινωνικού αποκλεισμού, επειδή και μόνον ανήκει σε μια ομάδα με συγκεκριμένα και διαφορετικά χαρακτηριστικά, φυλετικά, κοινωνικά, οικονομικά, επαγγελματικά, ή επειδή πάσχει από οργανική, πνευματική ή ψυχική αρρώστια⁶.

Την τελευταία 10ετία οι κοινωνικές και ψυχολογικές μελέτες, όπως και οι νομοθετικές παρεμβάσεις αποσκοπούν να εξαλείψουν τις αιτίες και τα αποτελέσματά του κοινωνικού αποκλεισμού και να αποκαταστήσουν χιλιάδες ανθρώπους, που αδικούνται κοινωνικά χωρίς κανένα λόγο. Χιλιάδες άνθρωποι υποφέρουν, εξαιτίας

⁶ Επιστημονική Αρθρογραφία, Ράδιο Νεφέλη, 2011

του αδικαιολόγητου στιγματισμού και καταλήγουν να επιβιώνουν στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής. Πραγματικά, τα άτομα που βιώνουν τον αποκλεισμό δοκιμάζονται σκληρά, συναντούν συνεχώς εμπόδια στην άσκηση των φυσικών δικαιωμάτων τους, όπως είναι η ελευθερία και η αυτοπραγμάτωση μέσα στην κοινωνία που ζουν. Η παραβίαση των ατομικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων τους είναι για αυτούς μια διαρκής τραυματική εμπειρία, που τα αναγκάζει να ζουν σε συνθήκες κυριολεκτικά ανεπίτρεπτης εξαθλίωσης. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί μοιραία στην φτώχεια κι αυτό δεν μπορεί παρά να αποτελεί σκάνδαλο. Η φτώχεια δεν είναι η φυσική συνέπεια της διαφορετικότητας όπως π.χ. μια σωματική αναπηρία μπορεί να οδηγεί σε κάποιες κινητικές ή άλλες οργανικές δυσλειτουργίες. Η φτώχεια είναι μια επιλογή, μια επικίνδυνη και συνειδητή συμπεριφορά της ομάδας πλειοψηφίας, μια πανούργα και πολυσύνθετη διαδικασία, που στοχεύει αποκλειστικά στην ενδυνάμωση των ισχυρών και πλειοψηφικών ομάδων, σε βάρος των ασθενέστερων και μικρότερων. Η σχέση αυτών των ισχυρών ομάδων με το θεσμοθετημένο σύστημα στηρίζεται στην πίεση που αυτές ασκούν για την απόκτηση όλο και περισσότερων προνομίων, σε βάρος των ευπαθών και αδύναμων ομάδων.

Η δημοκρατική παράδοση της Ευρώπης βρίσκεται αντιμέτωπη με εθνικισμούς, ρατσιστική βία, ξενοφοβία, φαινόμενα που η όξυνσή τους συνδυάζεται και με το κύμα της οικονομικής μετανάστευσης. Οι ξενοφοβικές τάσεις, οι ρατσιστικές αντιλήψεις και οι προκαταλήψεις ανεξάρτητα από τους λόγους που τις προκαλούν, μπορεί να αποτελέσουν εκρηκτικό παράγοντα στη συνοχή του κοινωνικού ιστού και μπορεί να εγκυμονούν κινδύνους για τη δημοκρατία και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η προοπτική μιας χώρας αλλά και της Ευρώπης που επιδιώκει τη διεύρυνση και το βάθεμα της δημοκρατίας, την ισόρροπη ανάπτυξη και την ευημερία δεν μπορεί να συνυπάρξει με γκέτο, ρατσιστική βία, ανισότητα. Ο σεβασμός της διαφοράς, η αναγνώριση του δικαιώματος στη διαφορά, η ανοχή διαφορετικών μορφών ζωής είναι γνωρίσματα αναπτυγμένων κοινωνιών. Επομένως η ανεκτικότητα δεν είναι έκφραση αδιαφορίας αλλά μια θετική στάση, επιβεβαίωση της ταυτότητάς μας, μέσω της αποδοχής της ταυτότητας των άλλων και αποτελεί προϋπόθεση για τη ομαλή συμβίωση των ανθρώπων και των κοινωνιών. Στο ρατσισμό, στη βία και στη ξενοφοβία δεν αρκεί να αντιτάξουμε την ανησυχία μας ή τη στερεότυπη καταδίκη επιμέρους φαινομένων. Απαιτείται θεσμική και κοινωνική

αντιμετώπισή τους. Η εφαρμογή πολιτικής, ώστε να εξαλειφθούν οι αιτίες που τα προκαλούν. Αποφασιστική αντιμετώπιση του ρατσισμού σημαίνει διασφάλιση πολιτικής λύσης των προβλημάτων των περιθωριοποιημένων ή των απειλούμενων με περιθωριοποίηση στρωμάτων του πληθυσμού, ιδίως των νέων και των ανέργων, για να μην τροφοδοτούν τα κοινωνικά προβλήματα αρνητικές στάσεις απέναντι στους ξένους, γιατί ο ρατσισμός οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και τρέφεται από αυτόν. Είναι δημαγωγικός ο λόγος, όσων σε περιόδους οικονομικής ύφεσης θεωρούν τους μετανάστες υπεύθυνους για την κρίση στην αγορά εργασίας, για την εγκληματικότητα, την περιθωριοποίηση. Κι αυτό, γιατί η ευθύνη μιας κοινωνίας, μιας Ευρώπης με ανθρωπιστικό και δημοκρατικό προσανατολισμό, δε συνίσταται στο να κλείσει ερμητικά τις πόρτες, αλλά στο να συμβάλλει με κάθε τρόπο στην άρση των αιτιών που προκαλούν τα νέα μεταναστευτικά ρεύματα και να συμβάλλει στην ειρήνευση και στην ανάπτυξη των χωρών απ' όπου προέρχονται. Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας προϋποθέτει την ένταξη και την ενσωμάτωση των μεταναστών και των μειονοτήτων με μακροχρόνιο και ισόρροπο τρόπο στη δημόσια και οικονομική ζωή των εθνικών κοινωνιών.

Η ειρηνική κοινωνία του μέλλοντος οφείλει να είναι κοινωνία της απασχόλησης και της κοινωνικής προστασίας όλων, της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης, της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών από κάθε είδους βία. Οφείλει να είναι μια κοινωνία ανοιχτή και ασφαλής όπου ο φόβος και η αγωνία για το αύριο δεν έχουν θέση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Κοινωνική πολιτική, είναι το σύνολο των μέτρων, των παρεμβάσεων, των δομών και των δράσεων που αποσκοπούν στην προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση απασχόλησης και τη διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στη διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργά στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Η εποχή μας, εποχή πρωτοφανούς οικονομικής, και όχι μόνο, κρίσης, χαρακτηρίζεται από την πλήρη απορρύθμιση των οικονομικών και εργασιακών σχέσεων, από νέους κοινωνικούς κινδύνους ,που εξωθούν όλο και περισσότερους πολίτες σε καταστάσεις ευπάθειας και ανάγκης. Η ανεργία, και ιδίως η ανεργία των νέων και των γυναικών, είναι το μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα. Η φτώχεια απειλεί μεγάλα στρώματα του πληθυσμού, ενώ πολύ μεγαλύτερα βιώνουν τα οξύτατα προβλήματα της εισοδηματικής ανεπάρκειας. Οι μοναχικοί ηλικιωμένοι, που αγωνίζονται να επιβιώσουν, χωρίς οικογενειακή στήριξη με τη χαμηλή τους σύνταξη, πληθαίνουν καθημερινά. Οι ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, που συνεχώς αυξάνουν, δεν βρίσκουν τη συμπαράσταση που χρειάζονται από την πολιτεία. Καθημερινά, μαθαίνουμε να ζούμε με όλο και μεγαλύτερη ανασφάλεια, χωρίς να ξέρουμε τι θα συμβεί την επόμενη μέρα. Ο σχεδιασμός μιας ολόκληρης ζωής ανατρέπεται. Ο κοινωνικός ιστός διαταράσσεται και η κοινωνική συνοχή πλήττεται με νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός στις μέρες μας αποτελεί συχνά, δυστυχώς, μόνιμη κατάσταση ελάχιστα αναστρέψιμη⁷. Κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει μόνον έλλειψη εισοδήματος και παραγωγικών πόρων για την εξασφάλιση ελάχιστων ορίων αξιοπρεπούς διαβίωσης, αλλά και περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

⁷ «Απόψεις», Φίλιππου Τσουμάνη - προέδρου Ο.Κ.Π.Α.Π.Α.

εκπαίδευσης, υγειονομικής περίθαλψης, έλλειψη στέγης, επισφαλές περιβάλλον, κοινωνικές διακρίσεις και εν τέλει αδυναμία συμμετοχής στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή.

Στην εξαιρετικά δύσκολη αυτή πραγματικότητα που ζούμε, το κράτος θα έπρεπε να δώσει ιδιαίτερο βάρος στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής, να δώσει βάρος και να στηρίξει τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα, τους πολίτες που δεν χάνουν απλά ένα μέρος του εισοδήματός τους, αλλά αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης. Αυτό που δεν κάνει το κράτος, η κεντρική κυβέρνηση, οφείλει να το κάνει στο μέτρο του δυνατού η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Στην κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, έχει καθήκον και υποχρέωση να παρέμβει.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, είναι εξ ορισμού πιο κοντά στο επίπεδο της δημιουργίας των τοπικών προβλημάτων και μπορεί να αναπτύξει αποτελεσματικότερες τεχνικές και να χειριστεί καλύτερα την επίλυση των προβλημάτων κοινωνικής φύσης. Στην κατεύθυνση αυτή, οφείλει να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα πλαίσιο δράσης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Οφείλει να προσφέρει στους πολίτες που έχουν ανάγκη, κοινωνική βοήθεια και αλληλεγγύη. Οφείλει να τους προσφέρει ένα σύνολο ολοκληρωμένων υπηρεσιών, που θα στηρίζουν τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, που θα καταπολεμούν τον κοινωνικό αποκλεισμό, θα δίνουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε όλες τις δραστηριότητες και θα συμβάλλουν στη δημιουργία μια σύγχρονης, τοπικής κοινωνίας δικαίου.

Πρέπει, λοιπόν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση να αναπτύξει μηχανισμούς στήριξης της οικογένειας, του παιδιού, των νέων, των αναπήρων, των ηλικιωμένων, των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ακραίας φτώχειας, των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Πρέπει να αναπτύξει ολοκληρωμένες δομές και λειτουργίες κοινωνικής φροντίδας, κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης.

Η δικτύωση των ποικίλων δομών και υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής και, κατ' επέκταση, ο συντονισμός τους σε συνάρτηση με την εξατομικευμένη προσέγγιση, αποτελούν τον πυρήνα του οργανωτικού-διοικητικού μοντέλου για την άσκηση αποτελεσματικών παρεμβάσεων καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ειδικά χαρακτηριστικά των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού κατευθύνουν την οργανωτική διάρθρωση των παρεμβάσεων της κοινωνικής

διοίκησης προς το τοπικό επίπεδο. Η καταγραφή και η πρώτη αξιολόγηση των αναγκών, ως προϋπόθεση σχεδιασμού κοινωνικών πολιτικών, αλλά ιδίως η οργάνωση προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών και η εξατομικευμένη προσέγγιση των επιμέρους περιπτώσεων κοινωνικού αποκλεισμού, αποτελούν προνομιακά πεδία για την ανάδειξη της σημασίας προώθησης της αποκέντρωσης στην κοινωνική πολιτική και διερεύνησης του κοινωνικού ρόλου των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Ασφαλώς τα ζητήματα αυτά είναι συνυφασμένα με ευρύτερα ερωτήματα όσον αφορά τη διάρθρωση και τις λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, ωστόσο μια σειρά αρχών και κριτηρίων ως προς τη θέση και τις εγγυήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ενισχύουν τα επιχειρήματα υπέρ της "αρμοδιότητάς" τους στα επίμαχα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής.

2. 2. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ

Η Συμμετοχική Δημοκρατία είναι ένας τύπος φιλελεύθερης δημοκρατίας που δίνει έμφαση στην ευρεία εμπλοκή των πολιτών στην διεύθυνση και διαχείριση των πολιτικών υποθέσεων. Αν και η ετυμολογία υπονοεί ότι όλα τα πολιτεύματα που αξίζουν την ονομασία «δημοκρατία» στηρίζονται στη συμμετοχή των πολιτών, οι παραδοσιακές αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες τείνουν να περιορίζουν τη συμμετοχή αυτή, στην ανάδειξη αντιπροσώπων οι οποίοι αποφασίζουν για όλα τα ζητήματα, εγκαταλείποντας έτσι τη διακυβέρνηση σε μία επαγγελματική ολιγαρχία. Η Συμμετοχική Δημοκρατία προσπαθεί να εισάγει σε αυτό το σύστημα κάποια χαρακτηριστικά άμεσης δημοκρατίας, συνήθως σε φιλελεύθερο πλαίσιο, ώστε να διευρύνει το πλήθος των ανθρώπων που έχουν πρόσβαση στις πολιτικές διεργασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και να εμβαθύνει αυτή την πρόσβαση.

Ένας στοιχειώδης τύπος Συμμετοχικής Δημοκρατίας εξασκείται στην Ελβετία όπου, παράλληλα με τις συνήθεις πολιτικές διαδικασίες όπου εμπλέκονται οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι των πολιτών, λαμβάνουν χώρα και τακτικά δημοψηφίσματα για διάφορα ζητήματα. Στα δημοψηφίσματα αυτά έχει το δικαίωμα να συμμετάσχει το σύνολο των πολιτών. Έχει υποστηριχθεί ότι μία πιο ισχυρή συμμετοχική δημοκρατία θα μπορούσε να επεκτείνει αυτό το μοντέλο με κατάλληλη χρήση του Διαδικτύου για ευκολότερη και ταχύτερη διεξαγωγή ψηφοφοριών σε

μαζική κλίμακα (ηλεκτρονική δημοκρατία)⁸. Στην Ελλάδα του 2013, η κρίση του πολιτικού συστήματος έχει οδηγήσει αφενός στη διόγκωση της διαφθοράς και αφετέρου στη διαπλοκή της εξουσίας με τα ΜΜΕ και το σφετερισμό της εκπροσώπησης. Αυτή ακριβώς η διαφθορά του κρατικού τομέα και η διαπλοκή του με τα ΜΜΕ έχει οξύνει σε σημαντικό βαθμό το χάσμα μεταξύ εκείνων που βιώνουν υπερβολική φτώχεια και εκείνων που κατέχουν υπερβολικό πλούτο. Όπως γίνεται βέβαια κατανοητό, ένα τέτοιο χάσμα που συνεχώς διευρύνεται, προκαλεί σοβαρότατα προβλήματα στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Εντός, λοιπόν, ενός τέτοιου κοινωνικοπολιτικού περιβάλλοντος, η ανάγκη για κοινωνική δικαιοσύνη και λειτουργική αποτελεσματικότητα είναι πιο επίκαιρη από ποτέ. Σε αυτό, λοιπόν, το σοβαρότατο πρόβλημα η Συμμετοχική Δημοκρατία δίνει τη λύση.

Για την ακρίβεια η Συμμετοχική Δημοκρατία συνδέεται άμεσα με την κοινωνική υπευθυνότητα και την οικολογική ηθική, αλλά και με την ύπαρξη μιας επιχειρηματικότητας προσαρμοσμένης στις ανάγκες της πόλης και του πολίτη και μίας πολιτικής κατά της φτώχειας και όχι της αχαλίνωτης κερδοσκοπίας.

Η Συμμετοχική Δημοκρατία βρίσκει την έκφρασή της στην πράξη μέσα από τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς μέσω των Οργανώσεων δημιουργείται μία δεξαμενή κοινωνικού κεφαλαίου και κοινωνικής δύναμης που μπορεί να υπηρετήσει ένα κοινωνικό όραμα συλλογικής δημιουργίας. Μέσα από τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών μπορεί να αντιμετωπιστεί τόσο ο κοινωνικός αποκλεισμός των διαφόρων κοινωνικών ομάδων όσο και η αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων που μένουν ανενεργοί στην κοινωνική οικονομία. Με λίγα λόγια, οι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών ως κοινωνικά δίκτυα αποτελούν την κοινωνική βάση για τη Συμμετοχική Δημοκρατία και οι οποίες καλούνται να μπουν στο προσκήνιο. Εάν, λοιπόν, δημιουργηθούν κοινωνικές συμπράξεις και τοπικά κινήματα Συμμετοχικής Δημοκρατίας με ενεργούς πολίτες, η εξουσία του δήμου μπορεί να περιοριστεί αποτελεσματικά και να προκύπτει από τους δημότες και όχι από τους διαφόρων ειδών χορηγούς και χρηματοδότες.

Έτσι τα κινήματα Συμμετοχικής Δημοκρατίας μπορούν να ασκούν έλεγχο στους Δήμους και να διασφαλίζουν την ύπαρξη της μέγιστης δυνατής διαφάνειας, καθιστώντας αδύνατο τόσο το σφετερισμό της εκπροσώπησης όσο και τη διαπλοκή που οδηγεί στην κατασπατάληση των διαθέσιμων πόρων. Αυτά τα κινήματα θα

⁸ Ηλεκτρονική εφημερίδα κοινωνικού ακτιβισμού, Social Activism Αθηνών, 2012

συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαβούλευση με τοπικές συνελεύσεις και τοπικά δημοψηφίσματα, ενώ θα απελευθερώνουν τους ανθρώπινους πόρους και τη δημιουργικότητα της κοινωνίας.

Παρά το γεγονός ότι τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και το ελληνικό κράτος διαθέτουν σημαντικά ποσά για τις κοινωνικές ομάδες που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό (όπως οι άνεργοι, οι άστεγοι, οι άποροι κ.τ.λ.), το 99% των χρημάτων αυτών πάνε χαμένα. Αυτό συμβαίνει γιατί στους θεσμούς κοινωνικής αλληλεγγύης υπάρχουν ελίτ προνομιούχων οργανώσεων, οι οποίες παίρνουν τη μερίδα του λέοντος τόσο από τις κρατικές όσο και από τις κοινοτικές επιχορηγήσεις. Αυτό έχει βέβαια ως αποτέλεσμα μία προσχηματική διαβούλευση της κρατικής εξουσίας με τους ημέτερους, η οποία οδηγεί στον αποκλεισμό των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών από τις κοινωνικές εξελίξεις. Έτσι, δεν πραγματοποιείται ποτέ ένας ουσιαστικός διάλογος μεταξύ του Κράτους και των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών για τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα, όπως η ανεργία, η φτώχεια και η δημόσια υγεία.

Αυτή ακριβώς η ανυπαρξία διαλόγου οδηγεί στη μεμονωμένη αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω ατομικών εκδηλώσεων φιλανθρωπίας και ευαισθησίας και όχι εντός του πλαισίου μίας συνολικής και συλλογικής αντιμετώπισης των προβλημάτων από τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών.

Γίνεται κατανοητό λοιπόν, ότι μόνο μέσω της Συμμετοχικής Δημοκρατίας και των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών μπορεί να αναπτυχθεί μία κουλτούρα συμμετοχής και διαλόγου στα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα, μακριά από συντεχνιακά, επιχειρηματικά και πελατειακά συμφέροντα, η οποία θα ενισχύσει τη συμμετοχή γυναικών, νέων, μεταναστών και άλλων ομάδων με περιορισμένη κοινωνική ισχύ.

2. 3. ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Ευπαθείς κοινωνικές ομάδες νοούνται οι πληθυσμιακές ομάδες που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες και σύνθετες δυσκολίες στην εύρεση εργασίας και στην συμμετοχή τους στα κοινωνικά δρώμενα. Ο ορισμός «ευπαθής κοινωνική ομάδα» αναφέρεται στα χαρακτηριστικά της ομάδας αυτής που την διαφοροποιεί έντονα σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη ομάδα ανέργων, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να την ανταγωνιστεί στη βάση ίσων όρων στη διαδικασία ανεύρεσης εργασίας. Ως τέτοια

χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν τα ψυχοκινητικά προβλήματα, ο γεωγραφικός αποκλεισμός και η αδυναμία πρόσβασης στην πληροφόρηση, η έλλειψη ουσιαστικών εκπαιδευτικών προσόντων και δεξιοτήτων, η παντελής έλλειψη επαγγελματικής εμπειρίας, η αδυναμία πρόσβασης στη διαδικασία απόκτησης εκπαίδευσης και επαγγελματικής εμπειρίας κλπ. Κατά συνέπεια η «ευπαθής» κοινωνική ομάδα ορίζεται ως προς τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά.

Στις «ευπαθείς» κοινωνικές ομάδες μπορούμε έτσι να συμπεριλάβουμε τα άτομα τα οποία έχουν τελειώσει τη βασική εκπαίδευση και δεν έχουν κανένα άλλο εκπαιδευτικό προσόν και επαγγελματική εμπειρία, τα απολυμένα άτομα άνω των 50 ετών τα οποία δεν έχουν καμία κατάρτιση σχετικά με τις νέες τεχνολογίες, άτομα τα οποία λόγω κοινωνικών, οικονομικών και γεωγραφικών παραγόντων δεν έχουν πρόσβαση ούτε στην πληροφόρηση τόσο για τις θέσεις εργασίας όσο και για τις δυνατότητες κατάρτισης κλπ. ανύπαντρες άνεργες μητέρες κλπ.

2.3.1 Παραδείγματα ομάδων/ στόχων ευάλωτων στον κοινωνικό αποκλεισμό

- Ηλικιωμένοι
- Εθνικές μειονότητες
- Μονογονεϊκές οικογένειες
- Άνεργοι
- Ναρκομανείς
- Πρώην φυλακισμένοι
- Άτομα που βιώνουν φτώχεια
- Πρόσφυγες
- Άστεγοι ή
- Άτομα με πνευματικές/ ψυχικές διαταραχές ή χρόνια προβλήματα υγείας

2.3.2 Κύριοι Παράγοντες/ Διαδικασίες που οδηγούν διαφορετικές κατηγορίες ατόμων σε κατάσταση Κοινωνικού Αποκλεισμού:

α. Καθαρά οικονομικοί παράγοντες

Ενδεικτικά:

- Άτομα χωρίς εργασία.
- Νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα εκείνοι με χαμηλά προσόντα.
- Εκείνοι που έχουν χάσει την εργασία τους, ιδιαίτερα τα άτομα άνω των 45 ετών.
- Άτομα που ζουν σε περιοχές όπου είναι ελάχιστες οι ευκαιρίες εξεύρεσης εργασίας.

β. Παράγοντες που σχετίζονται με σωματικές αναπηρίες ή ψυχικές ασθένειες, όπου η κατάσταση του ατόμου υπονομεύει την οικονομική και κοινωνική «αγοραστική» του δύναμη.

Ενδεικτικά:

- Άτομα με αισθητήριες ή/ και κινητικές αναπηρίες.
- Οι ψυχικά πάσχοντες.
- Άτομα εθισμένα στα ναρκωτικά.
- Άτομα μεγάλης ηλικίας που ζουν μόνα.

γ. Παράγοντες που σχετίζονται με ιδρυματικούς διαχωρισμούς.

Ενδεικτικά:

- Φυλακισμένοι ή πρώην φυλακισμένοι.
- Ασθενείς ή πρώην ασθενείς Ψυχιατρικών Νοσοκομείων.
- Παραβάτες νέοι (σε ηλικία) που έχουν ζήσει σε ιδρύματα (ορφανοτροφεία, αναμορφωτήρια κ.λ.π.).

δ. Παράγοντες που σχετίζονται με την εθνότητα ή/ και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, και κατ' επέκταση με τη στέρηση ή περιορισμό βασικών δικαιωμάτων μέσα από διάφορους τρόπους (όπως γεωγραφικός αποκλεισμός κ.λ.π.).

Ενδεικτικά:

- Μετανάστες, κυρίως από τις Ανατολικές χώρες.
- Τσιγγάνοι κ.α.
- Άλλες μειονότητες.
- Άστεγοι.

ε. Παράγοντες που σχετίζονται με τις διακρίσεις λόγω φύλου, όπως ύπαρξη παραδοσιακών αντιλήψεων και στερεοτύπων.

Ενδεικτικά:

- Γυναίκες με επαγγελματικά προσόντα/ δεξιότητες που παραδοσιακά θεωρούνται ως αποκλειστικά προσόντα/ επαγγέλματα των ανδρών.
- Γυναίκες επιφορτισμένες με παραδοσιακούς ρόλους (π.χ. φροντίδα εξαρτημένων ατόμων).
- Γυναίκες (αρχηγοί) μονογονεϊκών οικογενειών.

στ. Παράγοντες που σχετίζονται με τις γεωγραφικές συνθήκες (γεωμορφολογικά και γεωοικονομικά χαρακτηριστικά) και τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.

Ενδεικτικά:

- Ορεινές περιοχές.
- Απομακρυσμένες περιοχές (αγροτικές, νησιωτικές).
- Υποβαθμισμένες αστικές περιοχές.
- Περιοχές βιομηχανικής παρακμής.
- Περιοχές με υψηλή συγκέντρωση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.

2. 4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Η κοινωνική αυτή κατάσταση απασχολεί συχνά σοβαρά την εκκλησία, η οποία δεν πρέπει ποτέ να λησμονεί την ευθύνη της απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Η κοινωνική ευθύνη είναι έννοια πνευματική με πολλές μορφές προέκτασης στις λεπτομέρειες της ζωής. Η πνευματική ζωή είναι κατ' εξοχήν κοινωνική⁹. Στην κοινωνική ζωή επαληθεύεται ή διαψεύδεται η πνευματική ζωή των πιστών. Οι χριστιανοί που είναι μέλη της Εκκλησίας οφείλουν να συνέχουν, να φωτίζουν και να αλατίζουν την ζωή του κόσμου όχι να αυτοεγκλωβίζονται στην πνευματική τους αυτάρκεια παρασυρμένοι από την κοινωνική ατασθαλία. Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι γίνεται σημαντικό έργο εκ μέρους της εκκλησίας από πολλούς καλούς και υπεύθυνους ποιμένες. Δεν αρνούμαστε ακόμη το φιλότιμο και την ευγενή προσφορά αρκετών χριστιανών εθελοντών στις προσπάθειες που γίνονται από την εκκλησία όπως για παράδειγμα προσφέρονται πολλοί για την λειτουργία συσσιτίων σε πολλές μητροπόλεις της πατρίδος μας, ακόμη και στη λειτουργία γηροκομείων στα οποία στεγάζονται άποροι γέροντες. Παράλληλα τα καλοκαίρια λειτουργούν κατασκηνώσεις για όλους τους νέους και τις νέες που ενδιαφέρονται για πνευματικό ανεφοδιασμό.

Δεν είναι μικρό το έργο που επιτελούν τα φιλόπρωχα ενοριακά ταμεία υπέρ των απόρων, σε πολλές μητροπόλεις όπως στην μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως Θεσσαλονίκης αλλά και στην μητρόπολη Λαρίσης που λειτουργεί

⁹ Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη, «Ορθόδοξη Θεολογία και κοινωνική ζωή», Εκδόσεις: Π.Πουρνάρα - Θεσ/νικη 1996,

τράπεζα αίματος. Πολλές μητροπόλεις αναλαμβάνουν την προικοδότηση απόρων νεαρών κοριτσιών, εκδίδουν περιοδικά όπως το τάλαντο της Λάρισας και ακόμη διοργανώνουν τακτικές επισκέψεις σε νοσοκομεία και φυλακές. Η δοκιμασία της φυλάκισης είναι μεγάλη ιδιαίτερα για ανθρώπους που βρίσκονται εκεί για μικροχρέη. Η εκκλησία πολλές φορές πληρώνει αυτά τα χρέη και ελευθερώνονται οι άνθρωποι. Χρειάζεται η παρουσία της εκκλησίας, να γίνει εμφανής με έντονες δραστηριότητες. Η εκκλησία αν θέλει μπορεί να πετύχει πολλά. Ο αληθινός χριστιανός ζει σε δύο επίπεδα στο παρόν και την αιωνιότητα, προσανατολίζεται προς τη βασιλεία του θεού χωρίς να αρνείται τον παρόντα κόσμο. Βέβαια δεν πρέπει να μας διαφεύγουν και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει πολλές φορές η εκκλησία στο έργο της, γιατί μας είναι γνωστό σε μια κοινωνία που κατευθύνεται από τα λεγόμενα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στην οποία κυριαρχεί η γρήγορη και εναλλασσόμενη πληροφορία πόσοι θα είναι αυτοί που θα ακούσουν ευχάριστα τα μυστικά και διαχρονικά ακροάματα του πνεύματος και ακόμη κατά πόσο το εντυπωσιακό και εφήμερο μήνυμα λειτουργεί σε βάρος του δοκιμασμένου και διαχρονικού και συμβάλει στη λήθη του. Δυστυχώς υπάρχουν και είναι πολλοί στις μέρες μας οι ευτελιστές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, οι κήρυκες του φόβου και της διαπόμευσης, οι τυμβωρύχοι του ανθρώπινου πόνου και οι χλευαστές του μέτρου και της σωφροσύνης.

Η εκκλησία έχει τον πλούτο των Αγίων που μπορεί πάντα επίκαιρα να προβάλλει και να αναχαιτίσει κάθε εμπόδιο στην αναπλαστική πορεία της. Για παράδειγμα οι τρεις Ιεράρχες είχαν βαθειά και πολύπλευρη παιδεία φιλοσοφία, θεολογία, νομική, ρητορική και ιατρική υπήρξαν οι βασικοί επιστημονικοί κλάδοι τους οποίους σπούδασαν. Το μέλλον διαγραφόταν λαμπρό για όλους, αφού τα προσόντα τους εναρμονίζονταν με τις απαιτήσεις υψηλών αξιωμάτων. Εκείνοι όμως προτίμησαν τη στενή πύλη και την τεθλιμμένη οδό της εκκλησιαστικής διακονίας. Με βαθειά συναίσθηση του βάρους της αποστολής τους και Θείο φόβο έθεσαν τον εαυτό τους στην υπηρεσία του θεού και του λαού του. Στο σημείο αυτό βρίσκεται το πρώτο δείγμα συναίσθησης της ευθύνης τους προς τον συνάνθρωπο. Το φωτεινό παράδειγμα των τριών Ιεραρχών ευελπιστούμε να εμπνεύσει και μερικούς σύγχρονους ιεράρχες ώστε με νέες βασιλιάδες να απαλύνουν τον πολύπλευρο και εξαιρετικά βαθύ πόνο των συγχρόνων ανθρώπων της κοινωνίας μας, μιας κοινωνίας που θέλει να λέγεται πολιτισμένη, αλλά δεν ντρέπεται να εγκαταλείπει πολλές φορές

τους πάσχοντες αβοήθητους, τους ηλικιωμένους αλλά και πολλά παιδιά, παιδιά που όχι λίγες φορές γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης.

Η κοινωνική ευθύνη όλων των υπεύθυνων παραγόντων, της εκκλησίας και όλων μας είναι μεγάλη. Ας την αναλογισθούμε και ας προβληματισθούμε εμείς οι νέοι που ενδεχομένως πολλοί μας αποπροσανατολίζουν και μένουμε έτσι αδιάφοροι άπραγοι και ακολουθούμε μια ζωή ρέουσα χωρίς χρώμα και χωρίς το άρωμα της ζωντανής δράσης και δημιουργίας. Κοινωνική ευθύνη έχουμε όλοι, γιατί όλοι μαζί αποτελούμε την κοινωνία και οφείλουμε να τη κάνουμε βιώσιμη και να την αφήσουμε καλύτερη για τις επερχόμενες γενιές. Η εκκλησία είναι πραγματικά πολυσυλλεκτική κοινότητα στην οποία καλούνται να συμμετάσχουν στην αναγκαία προσπάθεια της ανακαίνισης του κόσμου. Γι αυτό το λόγο η στάση της εκκλησίας στο σύγχρονο πλουραλιστικό κόσμο είναι διαλεκτική και κριτική. Αυτό σημαίνει ότι δε βρίσκεται στο περιθώριο των κοινωνικών εξελίξεων δεν τηρεί αρνητική στάση σε ιδεολογικά, κοινωνικοπολιτικά και φιλοσοφικά συστήματα, αλλά ούτε και ταυτίζεται με αυτά. Κι αυτό, γιατί η εκκλησία, ως θεανθρώπινη κοινωνία¹⁰, δεν είναι ιδεολογία με στόχο την αναγκαστική επιβολή των άρθρων της πίστης της. Συνεργάζεται με κοινωνικά συστήματα τα οποία σέβονται την ελευθερία και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Σε περιπτώσεις, όμως που κάποια συστήματα τηρούν εχθρική στάση απέναντι στην εκκλησία και την αποστολή της, τότε είναι υποχρεωμένη να αναλάβει το έργο της υπεράσπισης των αληθειών και του έργου της. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιεί τον μετά πειθούς λόγο, την έμπρακτη αγάπη, την προσευχή, το μαρτύριο. Δέχεται κάθε καλοπροαίρετη πρόσκληση για συνεργασία με διάφορες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες έχουν ως στόχο τη βελτίωση των όρων της προσωπικής και κοινωνικής ζωής. Για τη βελτίωση της υγείας των απόρων και όλων όσων ανθρώπων ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες απαιτείται μια μαζική κι συλλογική προσπάθεια όλων μας¹¹. Σε αυτή την προσπάθεια θα μπορούσαν να συμβάλλουν τα συστήματα υγείας εκτιμώντας τις ανάγκες υγείας της κοινωνίας αλλά κυρίως των απόρων ανθρώπων. Αλλά και οι νοσηλευτές και οι διεθνείς σύνδεσμοι νοσηλευτών θα μπορούσαν να γίνουν ενεργοί συνεργάτες με τις κυβερνήσεις γραφεία ευρέσεως εργασίας και άλλους με κοινούς

¹⁰ Βασιλείου Τ.Γιουλτζή «Πνευματικότητα και κοινωνική ζωή», Εκδόσεις :Π.Πουρνάρα

¹¹ Αλεξάνδρου Γουσίδη Δ.Θ. Α.Ν. καθηγητή πανεπιστημίου, «Ποιμαντική στην σύγχρονη κοινωνία», Εκδόσεις :Π.Πουρνάρα

στόχους.

-Τη βελτίωση της παρεχόμενης περίθαλψης σε περιοχές όπου συγκεντρώνουν άποροι.

-Ανάλυση των δεδομένων φροντίδας υγείας ώστε να καθοριστεί το επίπεδο υγείας, οι ανάγκες των φτωχών και ευπαθών ανθρώπων.

-Επίπεδα υπηρεσιών που μπορούν να ωφελήσουν τα μέγιστα τους άπορους.

-Ενσωμάτωση των φτωχών σε προγράμματα υγείας.

-Διάθεση φαρμάκων εξοπλισμός στις υπηρεσίες υγείας.

-Βελτίωση της στάσης του προσωπικού υγείας ιδιαίτερα απέναντι στους άπορους ανθρώπους.

-Καθώς βελτίωση του ηθικού του προσωπικού υγείας και την ικανότητα να παρέχουν ποιοτική φροντίδα¹².

Το σημαντικότερο όμως κομμάτι φροντίδας που χρειάζονται και έχουν απόλυτη ανάγκη αυτή η μερίδα ανθρώπων και θα πρέπει να δοθεί έμφαση είναι η ψυχολογική υποστήριξη. Διότι εκτός από την κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών για να επιβιώσουν έχουν ανάγκη να νιώθουν ότι κάποιος είναι δίπλα τους, τους βοηθάει και τους συμπαραστέκεται. Ακριβώς σε αυτό το σημείο το νοσηλευτικό προσωπικό θα μπορούσε να παρέχει μια τέτοια φροντίδα καλύπτοντας όχι μόνο τις σωματικές αλλά κι ψυχικές τους ανάγκες.

¹² Γουσιόδη Α., «Εκκλησία και κοινωνία»,Θεσ\νικη 1982

3. 2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ανεργία: Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας το ποσοστό ανήλθε στο 20.9% (Νοέμβριος 2011). Το νούμερο αφορά τους επίσημα εγγεγραμμένους άνεργους στον ΟΑΕΔ, ενώ δε πρέπει να ξεχνάμε και τους εργαζόμενους που πλέον εργάζονται με πολύ μειωμένο ωράριο και αποδοχές.

Παράνομη Μετανάστευση: Οι περισσότεροι από τους περίπου 300 παράνομους μετανάστες που περνούν καθημερινά τα σύνορα του Έβρου, καταλήγουν στην υποβαθμισμένη ζώνη της Αθήνας. Τα προβλήματα που δημιουργούν είναι γνωστά: Ανεσφάλεια, κίνδυνοι δημόσιας υγείας, καθαριότητα, ναρκωτικά, κοινό ποινικό έγκλημα, πορνεία, λαθρεμπορία, βανδαλισμοί.

Παραεμπόριο: Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία αλλά και την έρευνα του Εμπορικού και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος το φαινόμενο αυτό αποστερεί έσοδα τουλάχιστον 6 δισ. ευρώ από τα δημόσια ταμεία και διαφυγόντα τζίρο από την αγορά 25 δισ. Ευρώ. Το παραεμπόριο με απλά λόγια δημιουργεί ανεργία, στερεί πόρους, βάζει λουκέτα σε επιχειρήσεις, αυξάνει την φοροδιαφυγή, εκμεταλλεύεται ανθρώπους.

Καθαριότητα-Διαχείριση απορριμμάτων: Η εικόνα , σε γειτονιές της Αθήνας μιλάει από μόνης της. Οι κάδοι δεν επαρκούν και η ανακύκλωση δεν υφίσταται. Τελευταία είναι αντιληπτός και ένας ιδιότυπος κανιβαλισμός των συστημάτων ανακύκλωσης, των πράσινων κάδων, από μετανάστες που αποσυνθέτουν ότι βρουν, τα φορτώνουν σε καρότσια και τα προωθούν σε «άγνωστα μέρη». Μια διαδικασία με περιβαλλοντικές επιπτώσεις αλλά και οικονομικές, καθώς συνιστά μια μορφή παραεμπορίου.

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Τα λουκέτα αποτελούν τη νέα καθημερινότητα τόσο στο κέντρο της πόλης όσο και στην ευρύτερη Αττική. Ο φαύλος κύκλος της ύφεσης οδηγεί σε κλείσιμο μαγαζιών, απολύσεις, ανεργία, επιπλέον μείωση κατανάλωσης. Το ΕΒΕΑ έχει ήδη ζητήσει άμεσες αναπτυξιακές παρεμβάσεις προκειμένου να δοθούν κίνητρα για να μείνουν ανοιχτές οι επιχειρήσεις. Είναι μεγάλη ανάγκη να επιτευχθεί

προκειμένου οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις να συνεχίζουν να αποτελούν τον συνδετικό ιστό της αγοράς και της κοινωνίας.

Ελεύθεροι χώροι: Η δημιουργία ελεύθερων χώρων αποτελεί προτεραιότητα και πάγιο αίτημα των κατοίκων της Αττικής. Έξι μήνες μετά την εξαγγελία του ΥΠΕΚΑ, η υλοποίηση προγραμμάτων έχει βαλτώσει, οι απαραίτητες διαδικασίες δεν έχουν προχωρήσει και όλα παραμένουν στα χαρτιά. Είναι πραγματικά παράδοξο ενώ οι πόροι του Πράσινου Ταμείου είναι διαθέσιμοι να μην διοχετεύονται σε περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, όπως έχει υποσχεθεί η κυβέρνηση, εξαιτίας αδυναμιών, καθυστερήσεων και γραφειοκρατικών αγκυλώσεων.

Ναρκωτικά: Το μεγαλύτερο μέρος του κέντρου της Αθήνας μοιάζει πλέον με μια μεγάλη πιάτσα ναρκωτικών, με αστυνομικούς και διακινητές να παίζουν κρυφτό/κυνηγητό, μεταφέροντας τα στέκια από το ένα σημείο στο άλλο.

Πορνεία: Σύμφωνα με τα στοιχεία για τη δημόσια υγεία που διαβίβασε στη βουλή, το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων στην Αθήνα κινούνται τουλάχιστον 20 χιλιάδες παράνομες ιερόδουλες και 13-14 χιλιάδες γυναίκες που έχουν πέσει θύματα trafficking. Επίσημως έχουν καταγραφεί μόλις χίλιες γυναίκες, νόμιμα εκδιδόμενες. Κατά μήκος των οδών Πατησίων, Αχαρνών και Δροσοπούλου παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση γυναικών διαφόρων ηλικιών και εθνικοτήτων, που εμπλέκονται στην πορνεία.

3. 3. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

Α) Ο.ΚΑ.ΝΑ. – ΜΟΝΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ: Η Μονάδα Κοινωνικής Επανεένταξης του ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε επίσημα τη λειτουργία της με οργανωμένο θεραπευτικό και διοικητικό πλαίσιο το Σεπτέμβριο του 2000.

Ο κύριος στόχος της Μονάδας είναι να συμβάλλει, μέσω της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, στη σταδιακή και ομαλή κοινωνικοποίηση, αλλά και την προώθηση στην αγορά εργασίας των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει τη θεραπεία τους στις μονάδες υποκατάστασης και έχουν απεξαρτηθεί. Η διάρκεια του προγράμματος

κυμαίνεται από 12 έως 24 μήνες. Σε ειδικό τμήμα της Μονάδας μπορούν να ενταχθούν και θεραπευόμενοι που συνεχίζουν να λαμβάνουν μεθαδόνη, εφόσον παρουσιάσουν σταθερή συμμόρφωση στο πρόγραμμα θεραπείας και έχει εκτιμηθεί ότι είναι ικανοί να διεκδικήσουν και να διατηρήσουν εργασιακή θέση με στόχο την ομαλή κοινωνική επανένταξή τους.

Η Μονάδα Κοινωνικής Επανένταξης παρέχει στα μέλη της ατομική, ομαδική και οικογενειακή ψυχοθεραπεία καθώς και συνεχή παρακολούθηση της σωματικής και της ψυχικής υγείας τους. Κατά τη διάρκεια παραμονής στο πρόγραμμα αντιμετωπίζονται επίσης τα ιατρικά προβλήματα των μελών με χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής ή/και παραπομπή σε άλλα νοσηλευτικά πλαίσια. Η χορήγηση ναλτρεξόνης βοηθά τα άτομα που την έχουν ανάγκη για να διατηρηθούν σε κατάσταση απεξάρτησης.

Στη Μονάδα Κοινωνικής Επανένταξης, τα μέλη κινητοποιούνται και ενισχύονται προκειμένου να συμμετέχουν σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες καθώς και στα προγράμματα που υλοποιούν τα Εξειδικευμένα Κέντρα Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης του ΟΚΑΝΑ. Επίσης, σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ αξιοποιούνται για τα μέλη της Μονάδας τα προγράμματα «Επιδότησης Ελεύθερων Επαγγελματιών» και «Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας για την απασχόληση απεξαρτημένων ατόμων». Ενισχύεται τέλος, η συμμετοχή των μελών, σε δραστηριότητες που αναπτύσσουν πολιτιστικοί και αθλητικοί φορείς της ευρύτερης κοινότητας.

Η νομική υποστήριξη που παρέχεται έχει ως στόχο την εκκαθάριση του ποινικού μητρώου των ατόμων που "αποφοιτούν" από τη Μονάδα, ενώ η διατήρηση της επαφής με τα μέλη που ολοκληρώνουν το Πρόγραμμα Κοινωνικής Επανένταξης βοηθά και ενισχύει την αποχή από τα ναρκωτικά λειτουργώντας ταυτόχρονα υποστηρικτικά στις προσπάθειές τους για ανεύρεση εργασίας.

Το Εξειδικευμένο Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΚ) του ΟΚΑΝΑ πιστοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (ΕΚΕΠΙΣ) το 1998 και έλαβε νέα πιστοποίηση ως Εξειδικευμένο Κέντρο Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ), το 2002. Κύριος στόχος του Κέντρου είναι η κατάρτιση και η εξειδίκευση σε ποικίλους επαγγελματικούς τομείς των υπό απεξάρτηση ή των απεξαρτημένων από ουσίες ατόμων, με στόχο την ομαλή επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο και την αγορά εργασίας. Παράλληλα το ΕΚΚΕΕ παρέχει συνοδευτικές υποστηρικτικές

υπηρεσίες, όπως: ενημέρωση και κινητοποίηση για συμμετοχή στο πρόγραμμα, επαγγελματικό προσανατολισμό, ψυχολογική υποστήριξη για ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και συμβουλευτική για την ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων επικοινωνίας και συναλλαγής με υπηρεσίες, εργοδότες και γενικότερα τον εργασιακό χώρο.

Ταυτόχρονα, επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση των επαγγελματικών φορέων, των επιχειρήσεων και των εργοδοτών σε θέματα προώθησης στην αγορά εργασίας των καταρτιζόμενων, μέσω και της αξιοποίησης από την πλευρά τους των ειδικών κινήτρων που έχει θεσπίσει η Πολιτεία για την αποτελεσματική επαγγελματική ενσωμάτωση του συγκεκριμένου πληθυσμού.

Σε συνδυασμό με την επαγγελματική κατάρτιση παρέχονται στους καταρτιζόμενους κι άλλες υπηρεσίες προώθησης στην αγορά εργασίας όπως: σύνδεση με εργοδοτικούς φορείς και διαμεσολάβηση σε εργοδότες, συμβουλευτική για τη δημιουργία, την οργάνωση και τη λειτουργία εταιρικών σχημάτων, συμβουλευτική σε θέματα νομικά, ασφαλιστικά και οικονομοτεχνικής κάλυψης ατομικών και επιχειρηματικών δράσεων. Για τη διευκόλυνση του όλου προγράμματος υπάρχει στενή συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας και τους τοπικούς φορείς.

Β) ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ: Το ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1990 στην Αθήνα. Απευθύνεται σε ενήλικους χρήστες ουσιών και στις οικογένειές τους. Υπήρξε το πρώτο πρόγραμμα ημερήσιας εξωτερικής παρακολούθησης ενηλίκων στην Ελλάδα. Προέκυψε από την ανάγκη παροχής υπηρεσιών σε εξαρτημένους που είναι κοινωνικά ενταγμένοι.

Η Ανοικτή Θεραπευτική του Κοινότητα (45 θέσεων) απευθύνεται σε νεαρούς ενήλικες με υποστηρικτικό οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον. Για εργαζόμενους και φοιτητές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα χρήσης ουσιών λειτουργεί από το 1996 το Βραδινό Πρόγραμμα Απεξάρτησης του ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ (Θεραπευτική Κοινότητα 30 θέσεων). Συμβουλευτική υποστήριξη και θεραπεία παρέχεται επίσης σε περιστασιακούς χρήστες που εργάζονται ή σπουδάζουν και στις οικογένειές τους (δευτερογενής πρόληψη).

Η θεραπευτική προσέγγιση του προγράμματος δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Το Club Εργασίας υποστηρίζει πρώην εξαρτημένους, ώστε να διαμορφώσουν επαγγελματική ταυτότητα, να σταθεροποιηθούν και να εξελιχθούν στον εργασιακό τομέα. Στοχεύει επίσης στην ευαισθητοποίηση φορέων και εργοδοτών για την ισότιμη ένταξη των πρώην εξαρτημένων στην αγορά εργασίας.

Επιδιώκοντας τη δημιουργική εμπλοκή του κοινωνικού συνόλου στην αντιμετώπιση των ουσιοεξαρτήσεων και στην πρόληψη, το ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ οργανώνει σε τακτική βάση ανοικτές εκδηλώσεις στην πόλη της Αθήνας. Σταθερό σημείο επαφής και αλληλεπίδρασης του προγράμματος με την ευρύτερη κοινωνία αποτελεί το Πολιτιστικό του Στέκι, που στεγάζεται στο χώρο της Ανοικτής Θεραπευτικής Κοινότητας και φιλοξενεί εκθέσεις και πολιτιστικά δρώμενα.

Γ) ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ: Το ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ με έδρα την Αθήνα απευθύνεται σε εφήβους χρήστες ναρκωτικών ουσιών 13-21 ετών και τις οικογένειές τους. Είναι το πρώτο πρόγραμμα για αυτή την ηλικιακή ομάδα που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα (1988). Είναι πρόγραμμα εξωτερικής παρακολούθησης με Ξενώνα ώστε να μπορεί να επίσης να υποστηρίζει εφήβους από την επαρχία, χωρίς οικογενειακή στήριξη ή που παραπέμπονται από δημόσιες υπηρεσίες και χρειάζονται άμεση παρέμβαση. Αναπόσπαστο κομμάτι της θεραπευτικής προσέγγισης είναι η συμμετοχή των γονιών και αδελφών των εφήβων στο Κέντρο Συμβουλευτικής και Θεραπείας Οικογένειας. Εκεί απευθύνονται και γονείς που επιθυμούν να κινητοποιήσουν τα παιδιά τους για θεραπεία.

Η θεραπευτική Κοινότητα, 40 θέσεων, παρέχει εντατική εξωτερική φροντίδα σε εφήβους που αντιμετωπίζουν πρόβλημα κατάχρησης ή εξάρτησης και, συνήθως, έχουν εγκαταλείψει το σχολείο και έχουν παραβατική συμπεριφορά. Παράλληλα με τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα τα μέλη του ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ έχουν τη δυνατότητα να φοιτούν στο Μεταβατικό Σχολείο του ΚΕΘΕΑ. Η ομαλή κοινωνική επανένταξη των απεξαρτημένων νέων είναι στόχος του Κέντρου Κοινωνικής Δραστηριοποίησης, όπου υπάρχει και Ξενώνας για όσους είναι από την επαρχία ή δεν έχουν οικογενειακή στήριξη.

Το ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ διαθέτει και Κινητή Μονάδα ενημέρωσης που πραγματοποιεί βραχύχρονες παρεμβάσεις μετά από πρόσκληση φορέων της τοπικής κοινωνίας. Μια από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις του ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ με στόχο την ευαισθητοποίηση και τον ανοικτό διάλογο με τους νέους και την κοινωνία, αποτελεί το διαδικτυακό ραδιόφωνο web-radio STROFI, το οποίο εκπέμπει από το ηχοστούντιο του προγράμματος. Εκεί εκπαιδεύονται τα μέλη της ΣΤΡΟΦΗΣ στις τεχνικές του ραδιοφώνου.

Στις δομές του προγράμματος συμπεριλαμβάνεται και ο Συμβουλευτικός Σταθμός στα Δικαστήρια Ανηλίκων Αθήνας και στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα. Στα Δικαστήρια Ανηλίκων Αθήνας προσέρχονται έφηβοι και νεαροί ενήλικες που έχουν πρόβλημα χρήσης ουσιών και προσάγονται για αδικήματα του ποινικού κώδικα ή κυκλοφοριακές παραβάσεις. Υπηρεσίες συμβουλευτικής παρέχονται και σε έφηβους - νεαρούς κρατούμενους στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα που είχαν εμπλοκή με τη χρήση ουσιών, με στόχο την ενημέρωση, κινητοποίηση και προετοιμασία για ένταξη σε θεραπεία.

Δ) ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ: Το ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ δημιουργήθηκε το 1989 για χρήστες ναρκωτικών άνω των 21 ετών και τις οικογένειές τους. Διαθέτει Θεραπευτική Κοινότητα 60 θέσεων στη Ραφήνα Αττικής, με την ονομασία Εναλλακτική Κοινότητα ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ. Η πρώτη επαφή των εξαρτημένων με το πρόγραμμα γίνεται στη μονάδα του προγράμματος που βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας.

Οι εξελίξεις και τα προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία αποτελούν για τα μέλη του ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ αφορμή δραστηριοποίησης μέσω παρεμβάσεων με τη συνεργασία φορέων, πολιτών κ.ά. Τα μέλη του προγράμματος σχεδιάζουν και υλοποιούν κοινωνικές, περιβαλλοντικές και άλλες δράσεις, συνεισφέρουν, αλληλεπιδρούν με την κοινωνία, αποκτούν νέες αξίες και νόημα στη ζωή τους, αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους και επανεπεντάσσονται στην κοινωνία. Σημαντικό κομμάτι της θεραπείας αποτελεί η εκπαίδευση και ο επαγγελματικός προσανατολισμός των μελών του προγράμματος. Το ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ συνεργάζεται παράλληλα με ιδιωτικούς και δημόσιους εκπαιδευτικούς οργανισμούς, που προσφέρουν σε θεραπευόμενα μέλη μέσω υποτροφιών θέσεις φοίτησης σε αντικείμενα εκπαίδευσης της επιλογής τους. Στην Εναλλακτική Κοινότητα

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ λειτουργεί πλήρως εξοπλισμένο εργαστήριο κατασκευής μουσικών οργάνων για την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των μελών. Στις εγκαταστάσεις της Κοινότητας βρίσκεται γήπεδο ποδοσφαίρου 5Χ5, όπου αθλούνται τα μέλη, διοργανώνονται τουρνουά και φιλοξενούνται τοπικές ποδοσφαιρικές ομάδες.

Το ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ διεύρυνε τις υπηρεσίες του με τη λειτουργία δύο νέων Συμβουλευτικών Κέντρων στη Ραφήνα και την Παιανία. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα λειτουργούν σε συνεργασία με τους αντίστοιχους δήμους, καλύπτοντας τις ανάγκες τους, καθώς και των όμορων δήμων για την διευκόλυνση της πρόσβασης των ενδιαφερομένων στις υπηρεσίες.

Το Γραφείο Στήριξης και Ενημέρωσης των Κοινωνικά Ευπαθών Ομάδων λειτουργεί στο πλαίσιο του Γραφείου Προώθησης στην Απασχόληση του ΚΕΚ ΔΙΑΣΤΑΣΗ. Στόχος του είναι η αντιμετώπιση των αναγκών των καταρτιζομένων του ΚΕΚ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, που ανήκουν στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες των προσφύγων, των μεταναστών και των παλινοστούντων, μέσω της παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης, ενημέρωσης και υποστήριξης με σκοπό την προώθηση και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Το Γραφείο Στήριξης και Ενημέρωσης των Κοινωνικά Ευπαθών Ομάδων, εκτός από την υποδοχή, την ενημέρωση και την πρωτοβάθμια ψυχοκοινωνική στήριξη των καταρτιζομένων που ανήκουν στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, παρέχει εργασιακή στήριξη-καθοδήγηση-επιμελητεία, με στόχο την βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στο 5^ο Δ.Δ. του Δήμου Αθηναίων με σκοπό την σκιαγράφηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού στην περιοχή και εξακρίβωσης των διαφορετικών μορφών μέσω των οποίων μπορεί κάποιος να τον βιώσει.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου το οποίο συντάχθηκε στα πλαίσια εκπόνησης πτυχιακής εργασίας με θέμα «Κοινωνικός αποκλεισμός σε άτομα εξαρτημένα από ουσίες. Η περίπτωση του 5^{ου} Δ.Δ. του Δήμου Αθηναίων». Περιλαμβάνει 28 ερωτήσεις που αναφέρονται σε γενικά δημογραφικά στοιχεία, σε συνθήκες διαβίωσης και συγκεκριμένα στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Στις ερωτήσεις απάντησαν 30 άτομα, εκ των οποίων τα περισσότερα βρίσκονται στο στάδιο της ανεξάρτησης και λιγότερα τα οποία δηλώνουν και σήμερα χρήστες κάποιας παράνομης ουσίας.

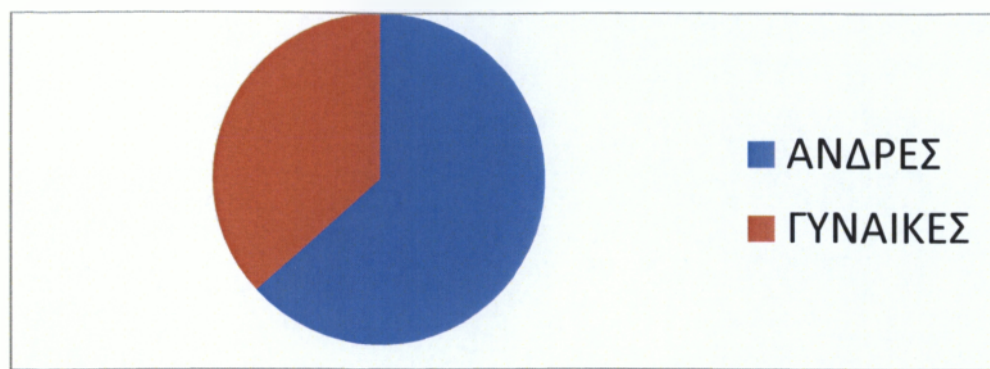
4.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι τα παρακάτω:

Α.ΓΕΝΙΚΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΕΙΣΤΕ ΑΝΔΡΑΣ Η ΄ ΓΥΝΑΙΚΑ;

ΑΝΔΡΕΣ	63,33 %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	36,67 %

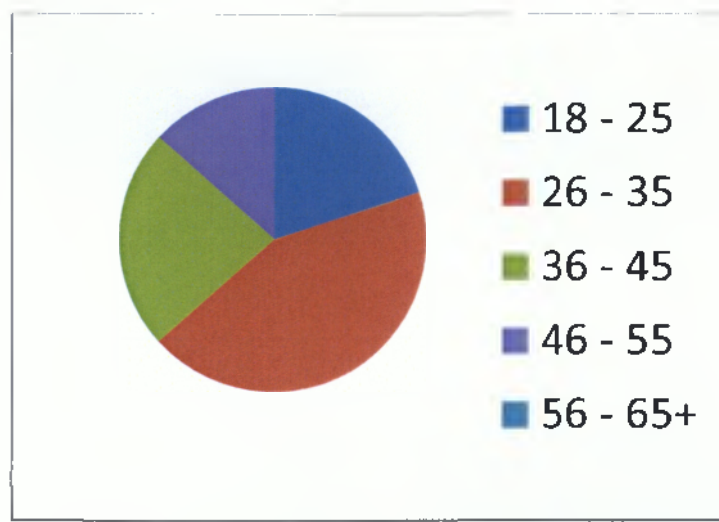

Γράφημα 4.1 Φύλο

Σύμφωνα με το γράφημα 4.1 η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι άνδρες.

2. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΗΛΙΚΙΑ ΣΑΣ;

18 – 25	26 – 35	36 – 45	46 – 55	56– 65+
19,99 %	43,33 %	23,33 %	13,33 %	0 %

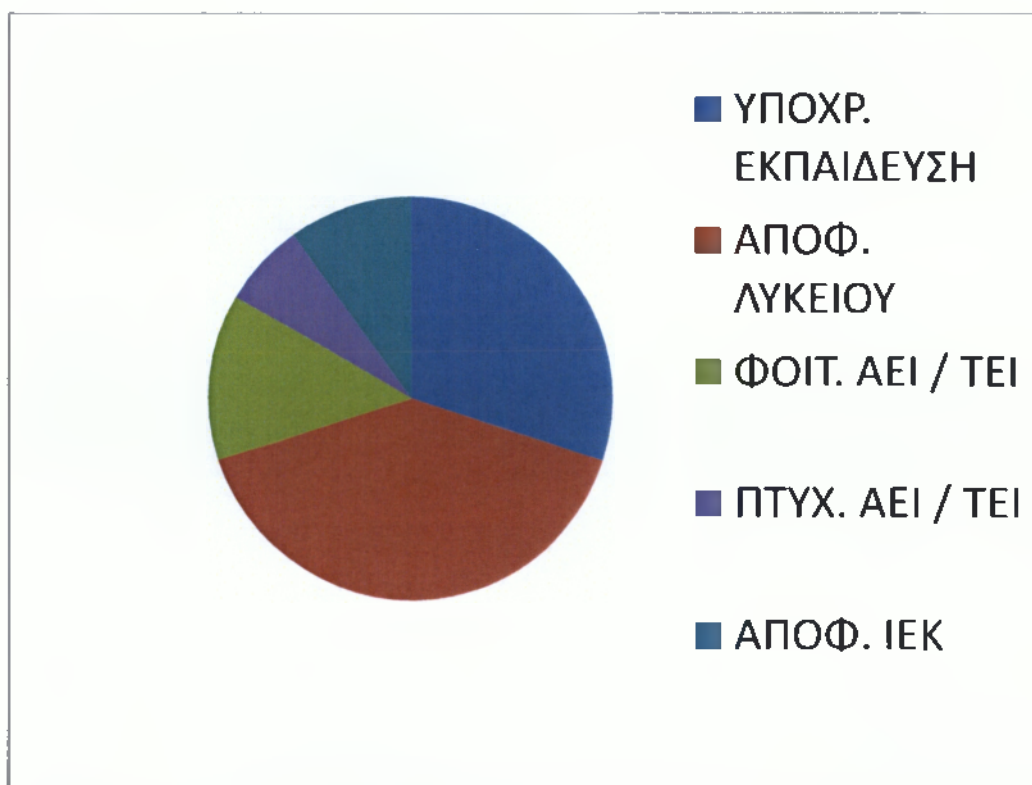

Γράφημα 4.2 Ηλικία

Σύμφωνα με το γράφημα 4.2 παρατηρούμε ότι σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι είναι 26 – 35 ετών.

3. ΣΕ ΠΟΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Η ΑΠΟΔΕΔΕΙΓΜΕΝΗ ΣΑΣ ΜΟΡΦΩΣΗ;

ΥΕ	ΑΠΟΦ. ΛΥΚ.	ΦΟΙΤ. ΑΕΙ/ΤΕΙ	ΠΤΥΧ. ΑΕΙ/ΤΕΙ	ΑΠΟΦ. ΙΕΚ	ΜΕΤΑΠΤΥΧ.
29,7%	39,99%	13,33 %	6.6 %	9,99 %	0 %

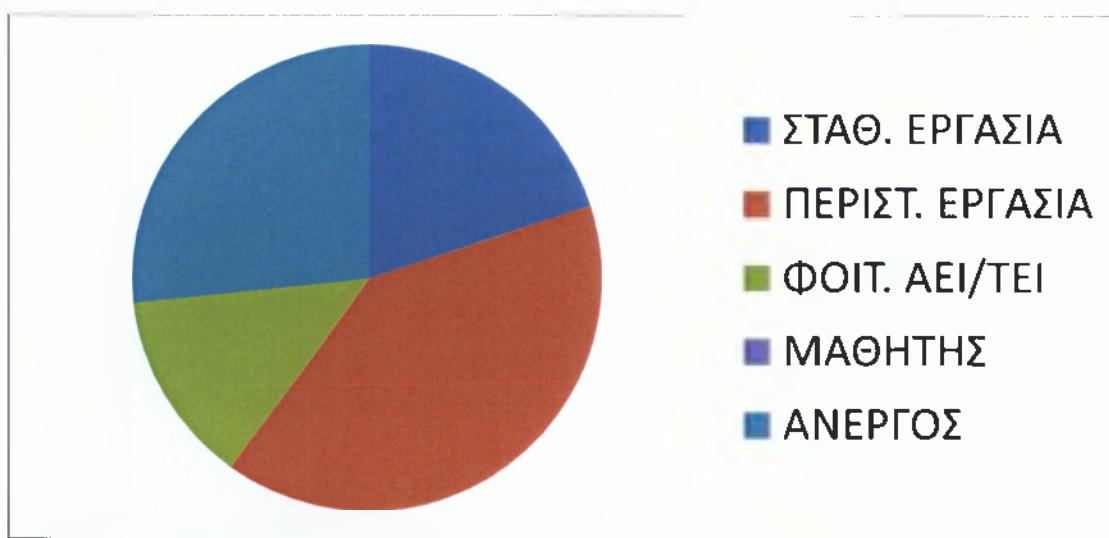

Γράφημα 4.3 Μορφωτικό επίπεδο

Σύμφωνα με το γράφημα 4.3 παρατηρούμε ότι σχεδόν το 70% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι Γυμνασίου ή Λυκείου.

4. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ;

ΣΤΑΘ. ΕΡΓΑΣΙΑ 19,99 %	ΠΕΡΙΣΤ. ΕΡΓΑΣΙΑ 39,99 %	ΦΟΙΤ. ΑΕΙ/ΤΕΙ 13,33 %	ΜΑΘΗΤΗΣ 0 %	ΑΝΕΡΓΟΣ 26,66 %
-------------------------------------	---------------------------------------	-------------------------------------	-----------------------	---------------------------

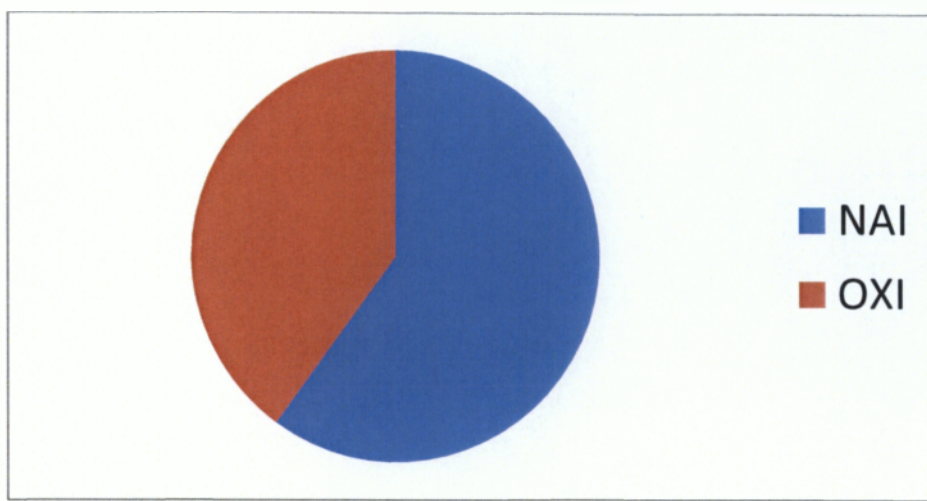

Γράφημα 4.4 Εργασιακή κατάσταση

Σύμφωνα με το γράφημα 4.4 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εργάζεται περιστασιακά.

5. ΕΙΣΤΕ ΔΗΜΟΤΗΣ ΤΟΥ 5^{ΟΥ} Δ.Δ. ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ;

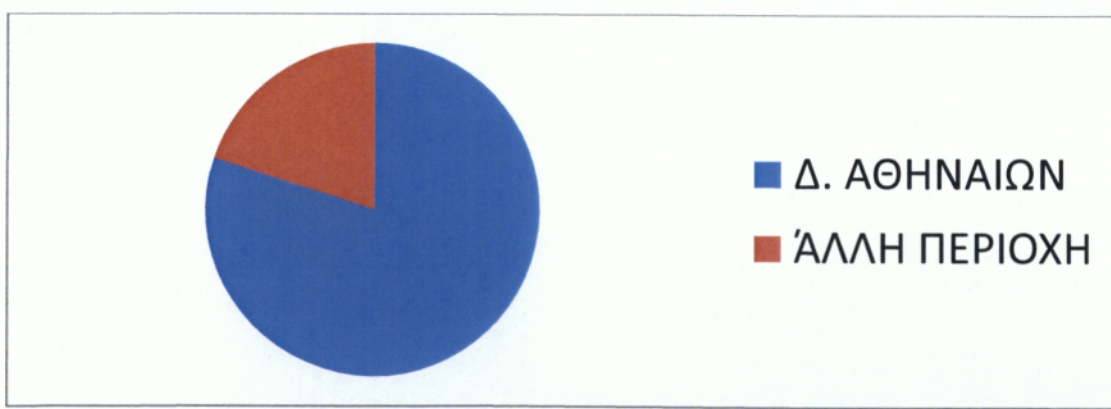
ΝΑΙ 59,99 %	ΟΧΙ 40,01 %
-----------------------	-----------------------

Γράφημα 4.5 Περιοχή κατοικίας

Σύμφωνα με το γράφημα 4.5 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι δημότες του Δήμου Αθηναίων.

6. ΑΝ ΟΧΙ,ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΤΑΘΕΡΗ ΣΑΣ ΣΤΕΓΗ;

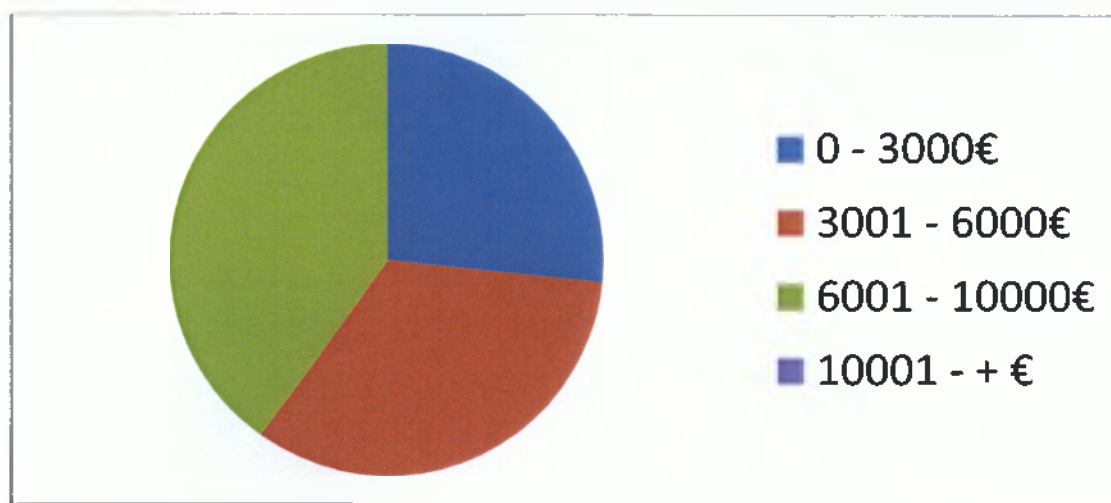

Γράφημα 4.6 Κατοικία

Σύμφωνα με το γράφημα 4.6 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων κατοικεί στο Δήμο Αθηναίων.

7. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΣΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑ;

0 -3000	3001 – 6000	6001 – 10000	10001 +
26,66 %	33,33 %	39,99 %	0 %

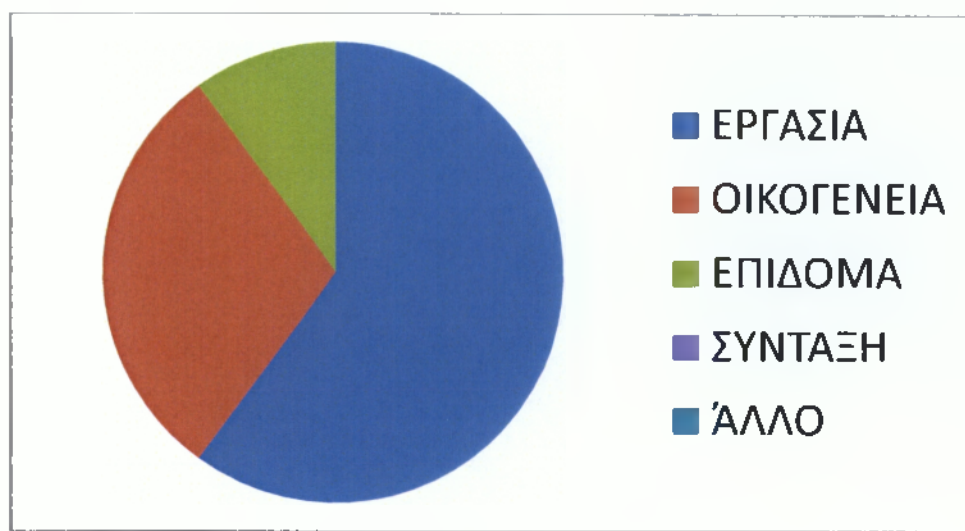

Γράφημα 4.7 Εισόδημα

Σύμφωνα με το γράφημα 4.7 παρατηρούμε ότι το ετήσιο εισόδημα της πλειοψηφίας των ερωτηθέντων κυμαίνεται στην τάξη 6000€ - 10000€.Ενώ επίσης παρατηρούμε ότι κανείς δεν ξεπερνά τις 10000€.

8. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΑΣ;

ΕΡΓΑΣΙΑ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	ΕΠΙΔΟΜΑ	ΣΥΝΤΑΞΗ	ΆΛΛΟ
59,99 %	30,01%	9,99 %	0 %	0 %

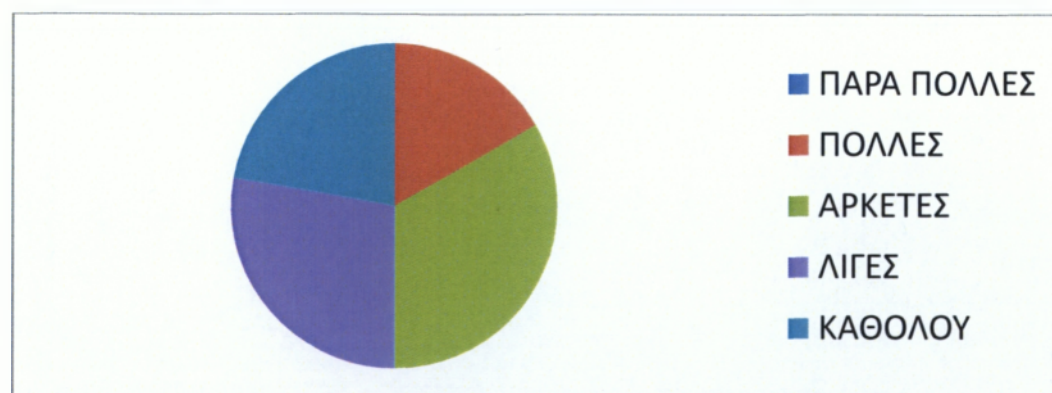

Γράφημα 4.8 Προέλευση εισοδήματος

Σύμφωνα με το γράφημα 4.8 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εσοδεύει μέσω εργασίας.

9. ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ ΕΧΕΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ;

ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ	ΠΟΛΛΕΣ	ΑΡΚΕΤΕΣ	ΛΙΓΕΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ
0 %	10,01 %	19,99 %	16,67 %	13,33 %

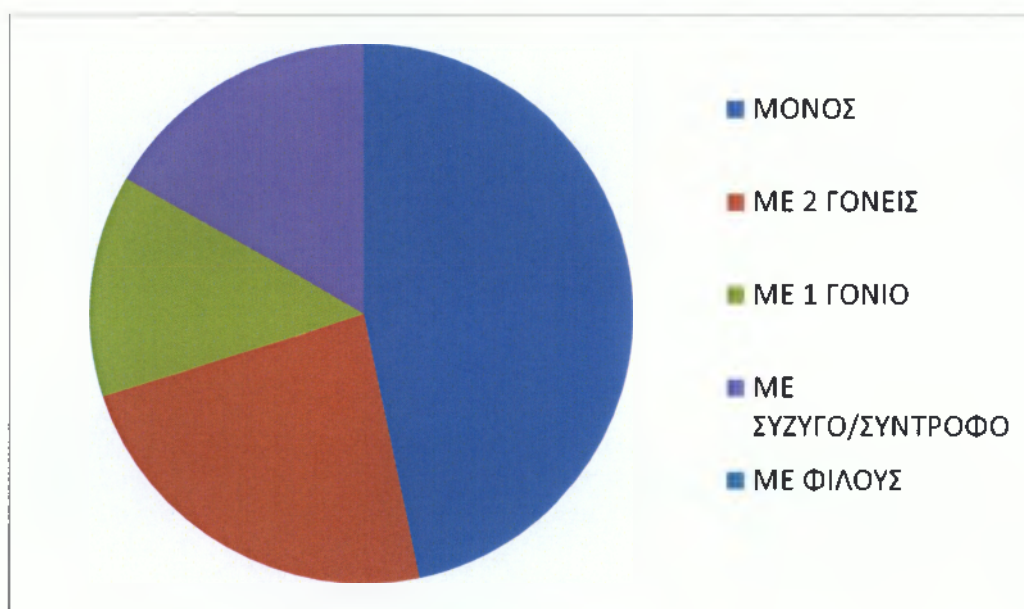
Γράφημα 4.9 Προοπτική εργασίας

Σύμφωνα με το γράφημα 4.9 παρατηρούμε ότι τα ποσοστά αισιοδοξίας – απαισιοδοξίας ως προς την προοπτική εργασίας είναι σχεδόν μοιρασμένα.

Β. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

10. ΜΕ ΠΟΙΟΝ ΜΕΝΕΤΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ;

ΜΟΝΟΣ	ΜΕ 2 ΓΟΝΕΙΣ	ΜΕ 1 ΓΟΝΙΟ	ΜΕ ΣΥΖΥΓΟ/ΣΥΝΤΡΟΦΟ	ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ
46,66 %	23,33 %	13,33 %	16,67 %	0 %

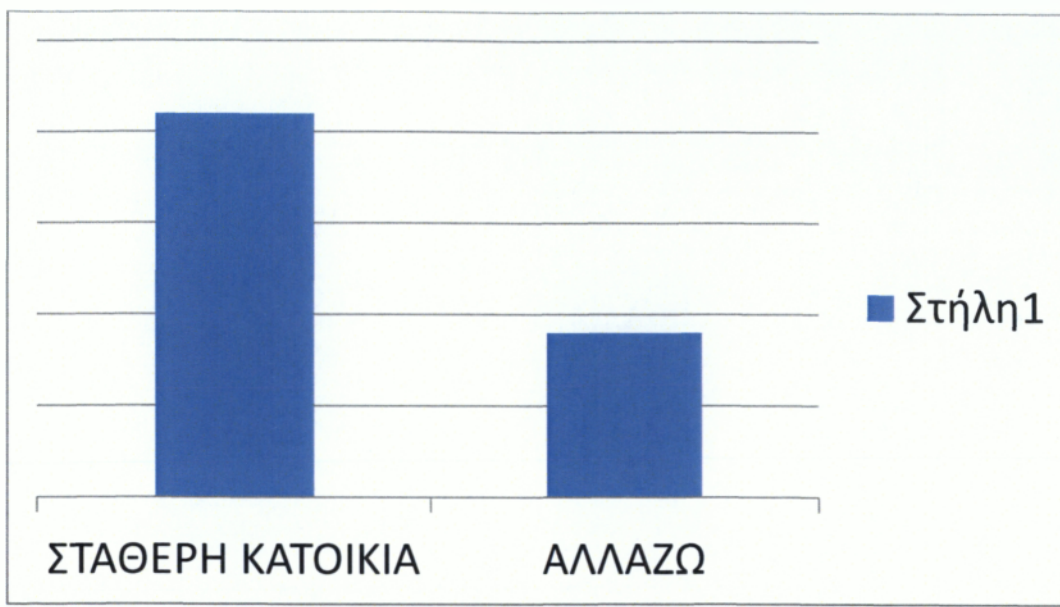

Γράφημα 4.10 Συγκατοίκηση

Σύμφωνα με το γράφημα 4.10 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων μένουν μόνοι.

11. ΕΧΕΤΕ ΣΤΑΘΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ Ή ΑΛΛΑΖΕΤΕ ΣΥΧΝΑ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ;

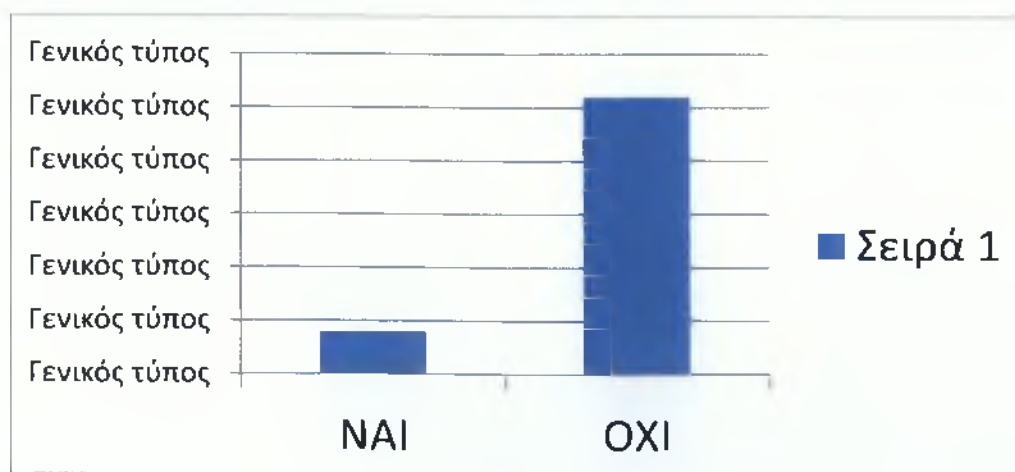
ΣΤΑΘΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ 69,99 %	ΑΛΛΑΖΩ 30,01 %
-----------------------------	-------------------

Γράφημα 4.11 Σταθερή κατοικία

Σύμφωνα με το γράφημα 4.11 παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι έχουν σταθερή κατοικία.

12. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΑΣ;

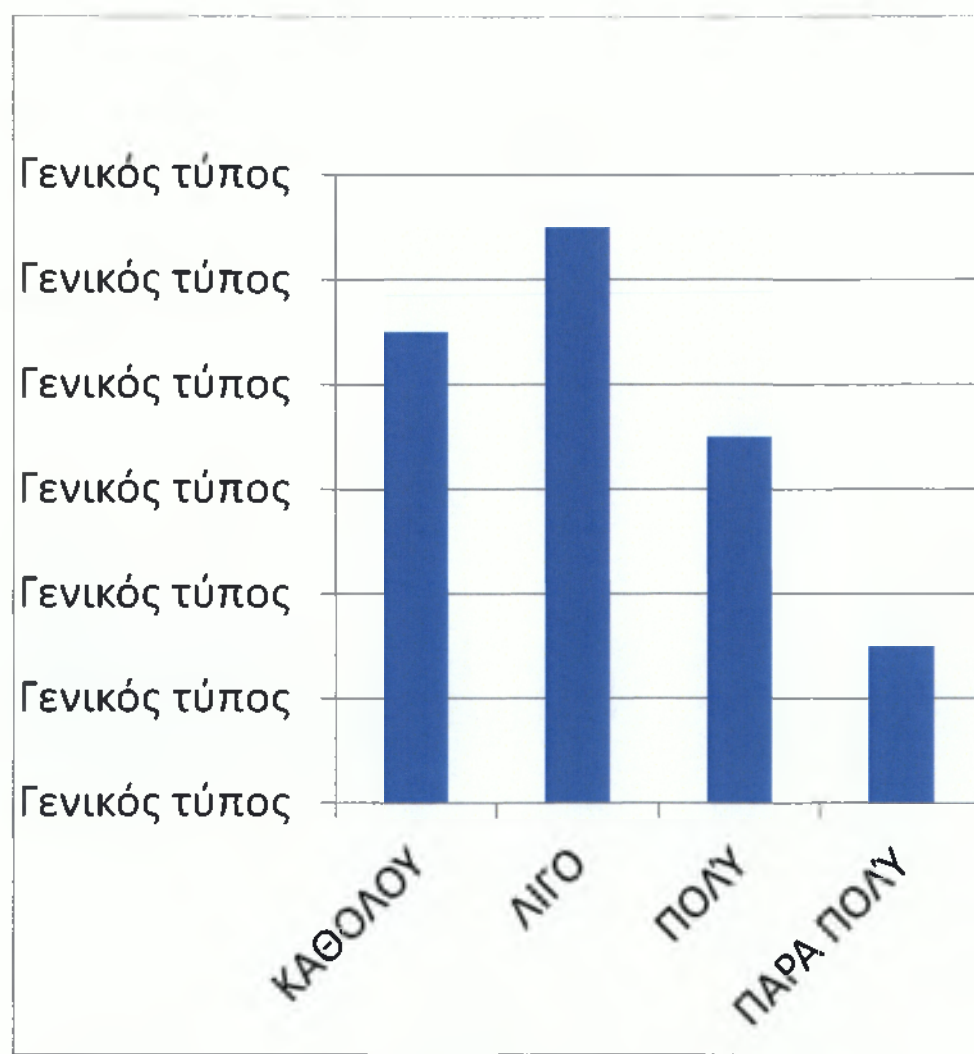

Γράφημα 4.12 Προβλήματα διαμονής

Σύμφωνα με το γράφημα 4.12 παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι δεν έχουν προβλήματα στον τόπο διαμονής τους.

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

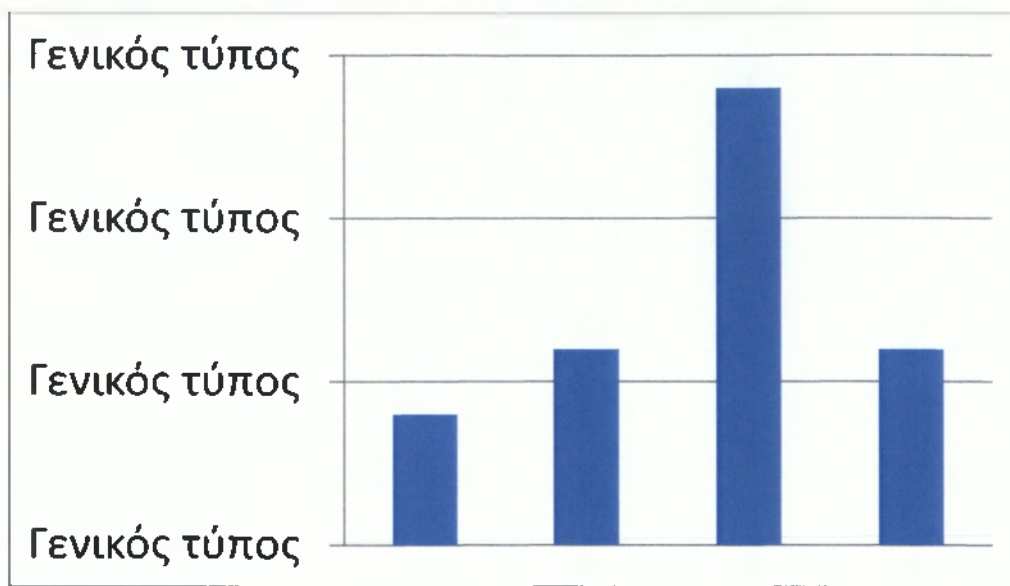
13. ΩΣ ΧΡΗΣΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ/ΦΙΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ;

Γράφημα 4.13 Κοινωνικός αποκλεισμός

Σύμφωνα με το γράφημα 4.13 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων στην ερώτηση αν αντιμετώπισε κοινωνικό αποκλεισμό από το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον απαντά λίγο.

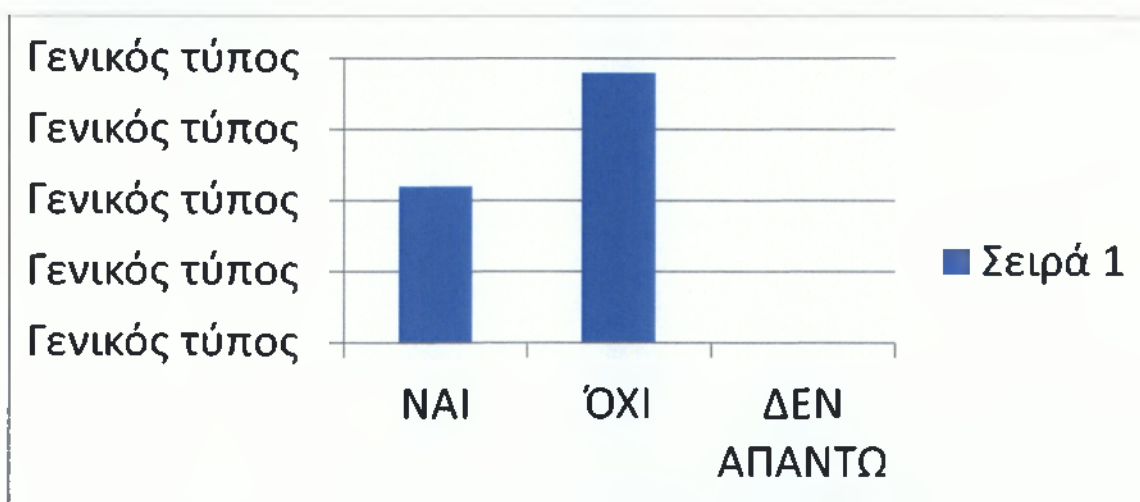
14. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΟΣΟ ΗΣΑΣΤΑΝ ΧΡΗΣΤΗΣ, ΗΤΑΝ ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΗ;

Γράφημα 4.14 Απαξίωση από κοινωνία

Σύμφωνα με το γράφημα 4.14 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων στην ερώτηση αν αντιμετωπίστηκε απαξιωτικά από την κοινωνία απαντά πολύ.

15. ΒΙΩΣΑΤΕ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ;

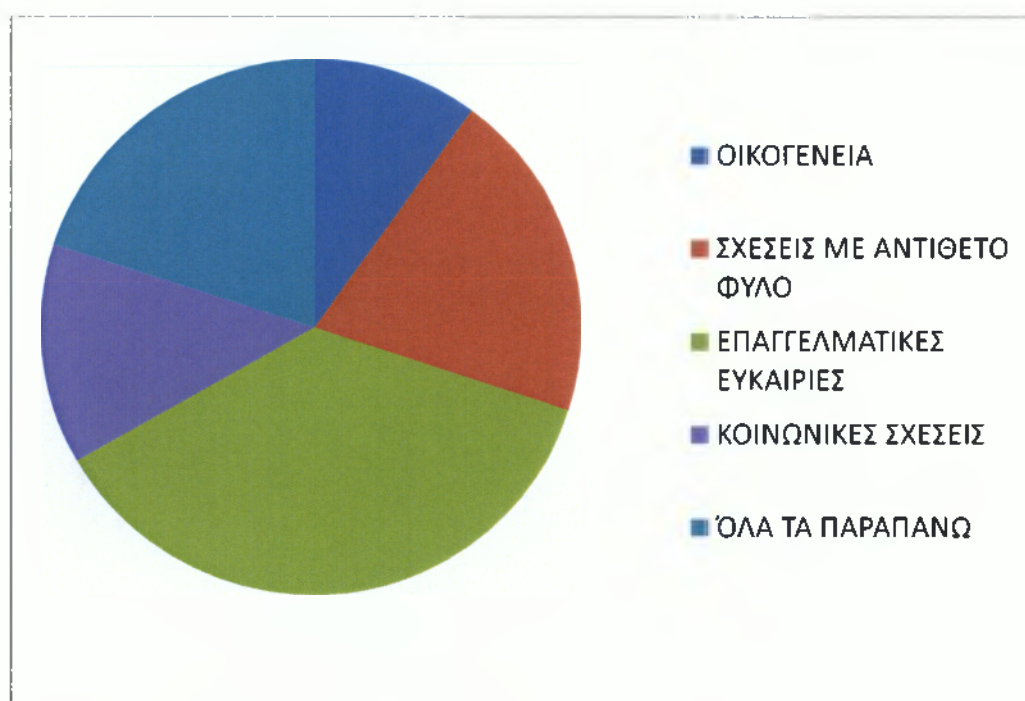

Γράφημα 4.15 Κοινωνικός αποκλεισμός μετά την επανένταξη

Σύμφωνα με το γράφημα 4.15 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων στην ερώτηση αν βίωσε τον κοινωνικό αποκλεισμό μετά την επανένταξη στην κοινωνία απάντησε αρνητικά.

16. ΑΝ ΝΑΙ,ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΑΣ

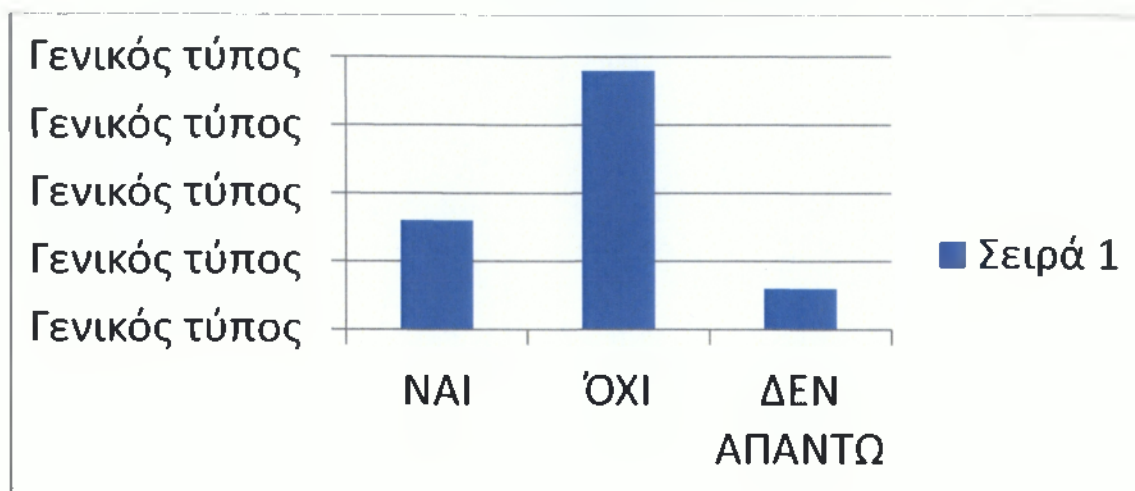
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ 10 %	ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΦΥΛΟ 20 %	ΕΠΑΓΓ. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ 36,7 %	ΚΟΙΝ. ΣΧΕΣΕΙΣ 13,3 %	ΌΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ 20 %
---------------------------	----------------------------------	---------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------

Γράφημα 4.16 Κοινωνικός αποκλεισμός σε ποιόν τομέα;

Σύμφωνα με το γράφημα 4.16 παρατηρούμε ότι ο τομέας που πλήττεται περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό για τους ερωτηθέντες είναι οι επαγγελματικές ευκαιρίες.

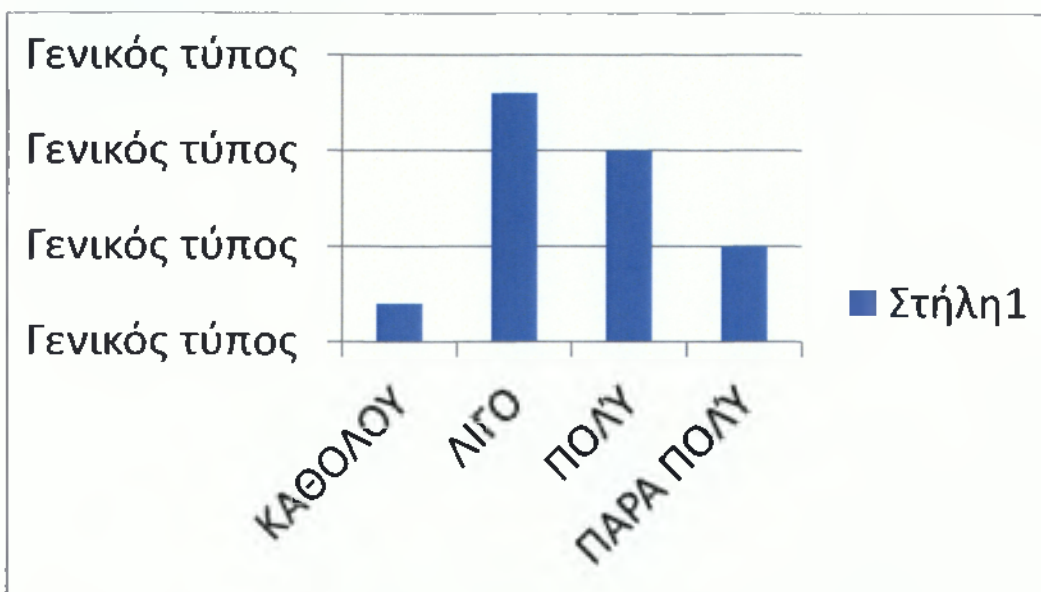
17. ΚΡΥΒΕΤΕ ΟΤΙ ΥΠΗΡΞΑΤΕ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΣΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ(ΕΡΩΤΙΚΕΣ/ΦΙΛΙΚΕΣ)ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΣ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ;

Γράφημα 4.17 Απόκρυψη ή όχι σχετικού παρελθόντος

Σύμφωνα με το γράφημα 4.17 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν έκρυβαν το σκοτεινό παρελθόν τους.

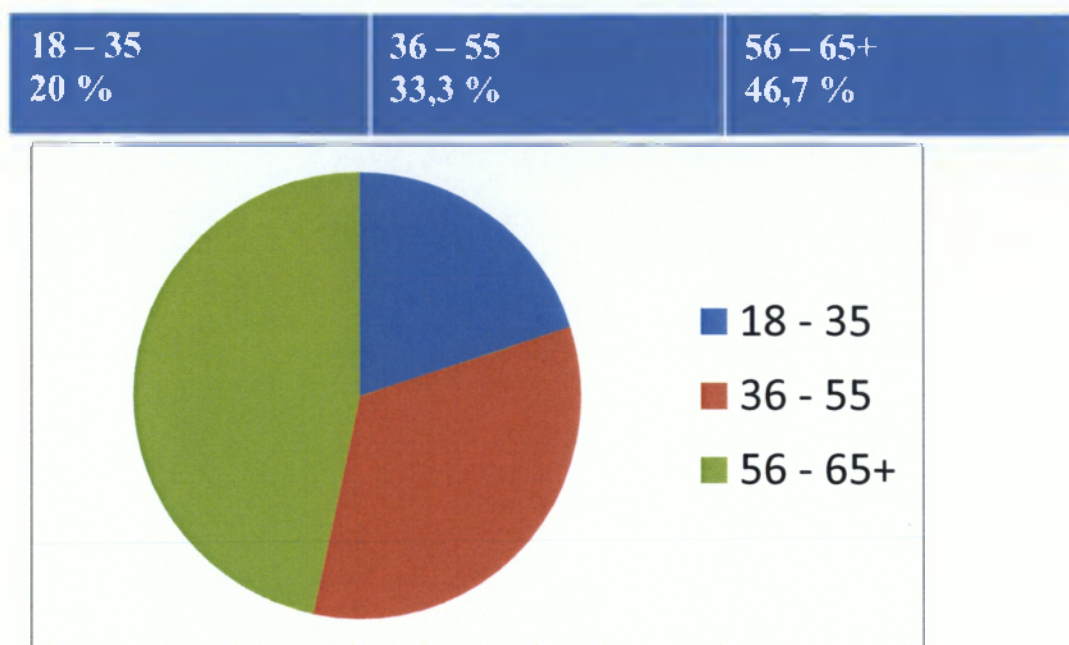
18. ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΑΜΠΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΕ ΈΝΑΝ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΗ;

Γράφημα 4.18 Ύπαρξη ή όχι ταμπού από την ελληνική κοινωνία

Σύμφωνα με το γράφημα 4.18 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι υπάρχει ταμπού από την κοινωνία αλλά σε μικρό βαθμό.

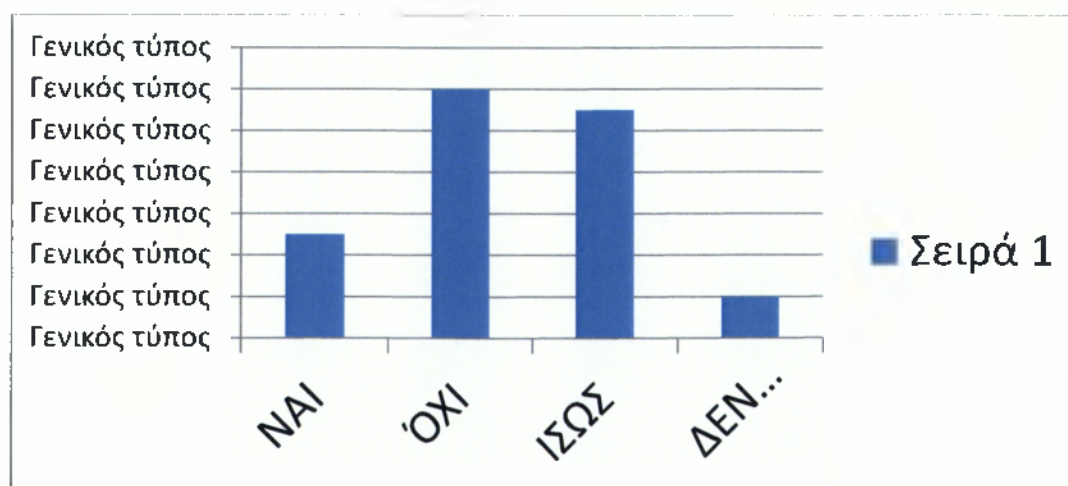
19. ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΗΛΙΚΙΑΚΑ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΡΕΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΑ ΒΑΖΟΥΝ ΤΑΜΠΕΛΕΣ;

Γράφημα 4.19 Ηλικιακά group αυτών που αρέσκονται να βάζουν ταμπέλες

Σύμφωνα με το γράφημα 4.19 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η ηλικιακό group που στιγματίζει είναι 56 – 65+ .

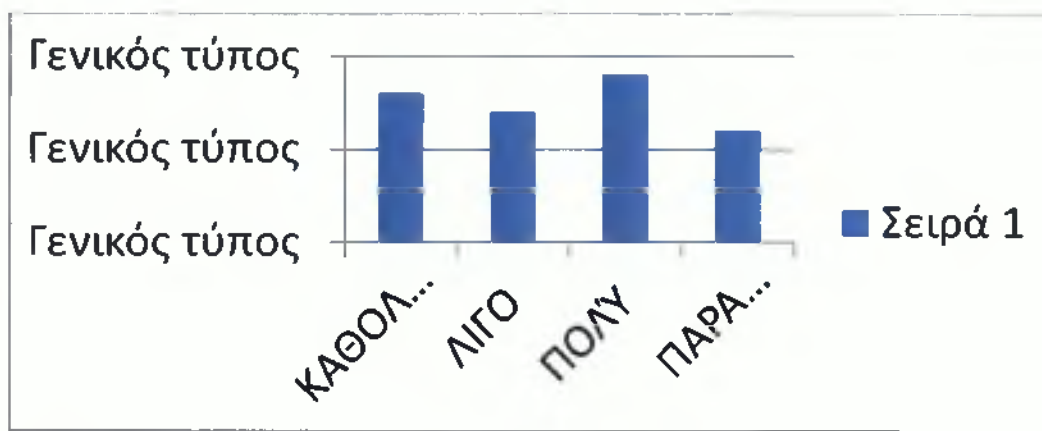
20. ΠΡΙΝ ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΑΤΕ ΜΕ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΒΙΩΝΑΝ ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ;

Γράφημα 4.20 Λειτουργούσατε οι ίδιοι με προκατάληψη σε ανάλογες καταστάσεις;

Σύμφωνα με το γράφημα 4.20 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν λειτουργούσε με προκατάληψη σε ανθρώπους που βίωναν ανάλογες καταστάσεις. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι υψηλό ποσοστό ερωτηθέντων απάντησε πως ναι ή ίσως.

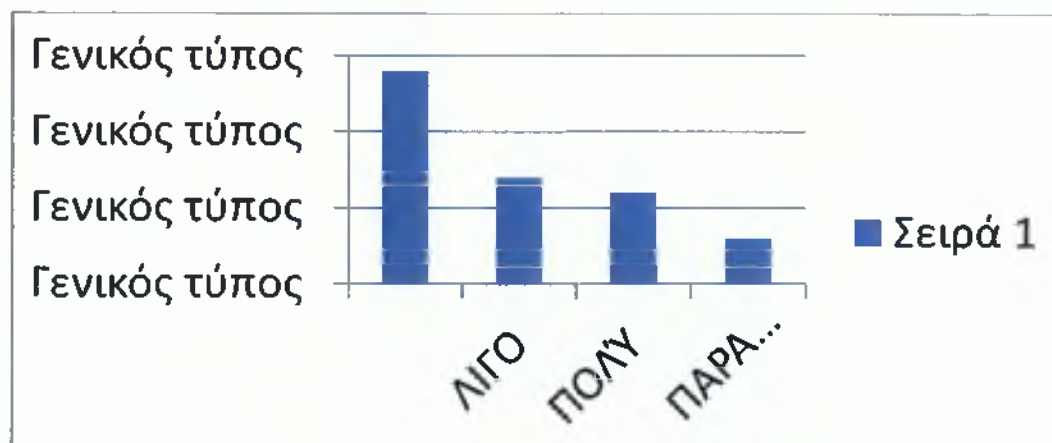
21. ΣΑΣ ΣΤΗΡΙΞΕ ΚΑΠΟΙΟΣ ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ;

Γράφημα 4.21 Στήριξη από κρατικό σύλλογο

Σύμφωνα με το γράφημα 4.21 παρατηρούμε ότι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων απλώνονται σχεδόν ισόποσα.

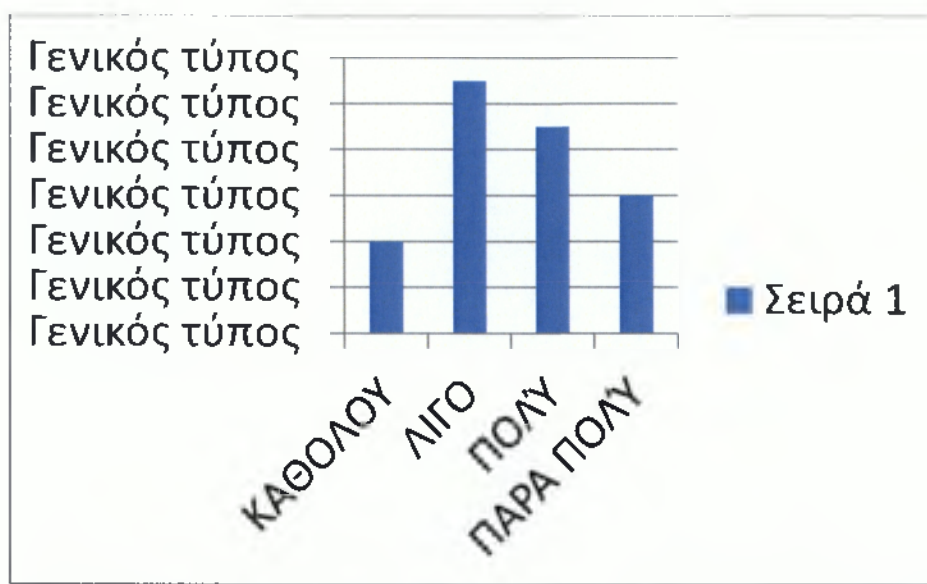
22. ΥΠΗΡΞΕ ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ/ΦΙΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΑΘΗΝΑΙΩΝ;

Γράφημα 4.22 Στήριξη από προγράμματα αποκατάστασης σχέσεων

Σύμφωνα με το γράφημα 4.22 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν στηρίχθηκε από προγράμματα αποκατάστασης σχέσεων.

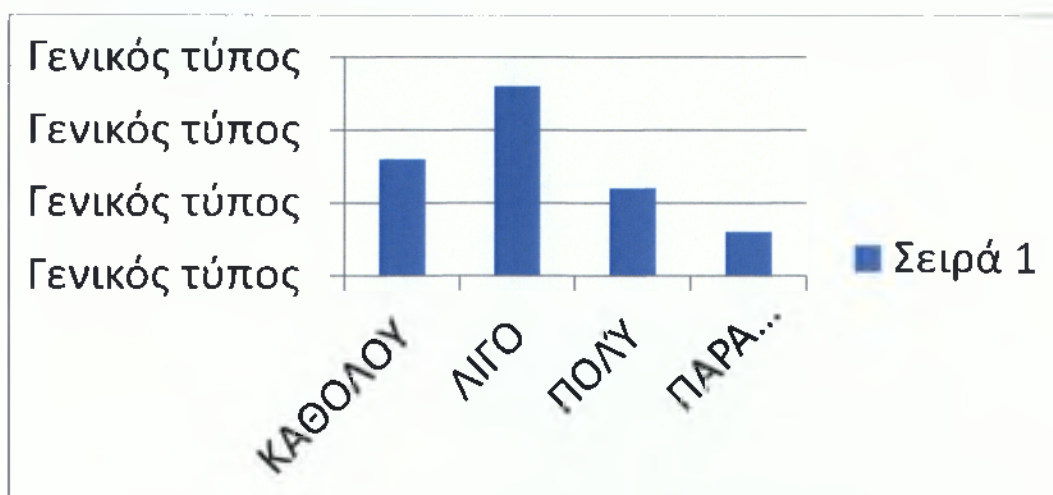
23. ΩΣ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΥΡΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ;

Γράφημα 4.23 Ρατσισμός στην προσπάθεια εύρεσης εργασίας

Σύμφωνα με το γράφημα 4.23 παρατηρούμε ότι οι απαντήσεις διίστανται ανάμεσα σε πολύ και λίγο.

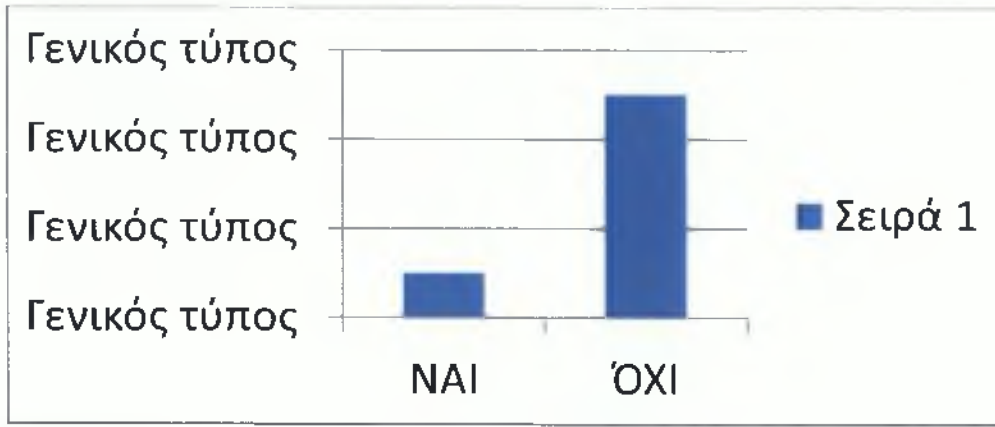
24. ΔΙΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ(Π.Χ. ΜΕΣΩ ΟΑΕΔ) Ή ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΕΥΡΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΕΣ;

Γράφημα 4.24 Βοήθεια από κοινωνικούς φορείς για εύρεση εργασίας

Σύμφωνα με το γράφημα 4.24 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία απάντησε ότι βοηθήθηκε λίγο από κοινωνικούς φορείς για εύρεση εργασίας.

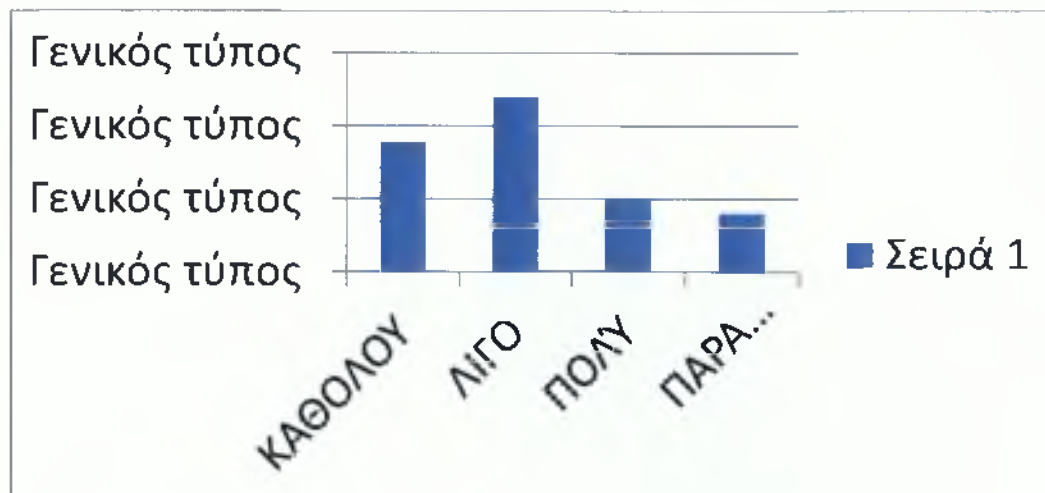
25. Ο ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΤΕ ΠΡΙΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΤΗΣ ΟΥΣΙΩΝ,ΣΑΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΛΑΒΕ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗ ΣΑΣ;

Γράφημα 4.25 Επαναπρόσληψη μετά την απεξάρτηση;

Σύμφωνα με το γράφημα 4.25 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία απάντησε ότι δεν επαναπροσλήφθηκε από τον ίδιο εργοδότη μετά την απεξάρτηση.

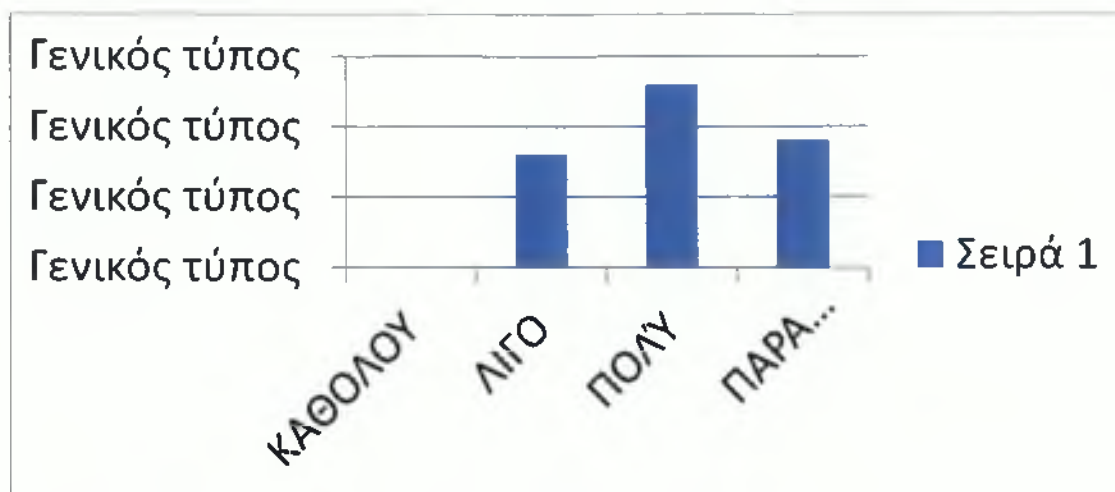
26. ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΕΧΕΤΕ ΒΡΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΠΟ ΕΡΓΟΔΟΤΗ/ΣΥΝΑΔΕΡΦΟΥΣ;

Γράφημα 4.26 Ρατσιστική συμπεριφορά από εργοδότη

Σύμφωνα με το γράφημα 4.26 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν βίωσε ρατσιστική συμπεριφορά από εργοδότη / συναδέρφους.

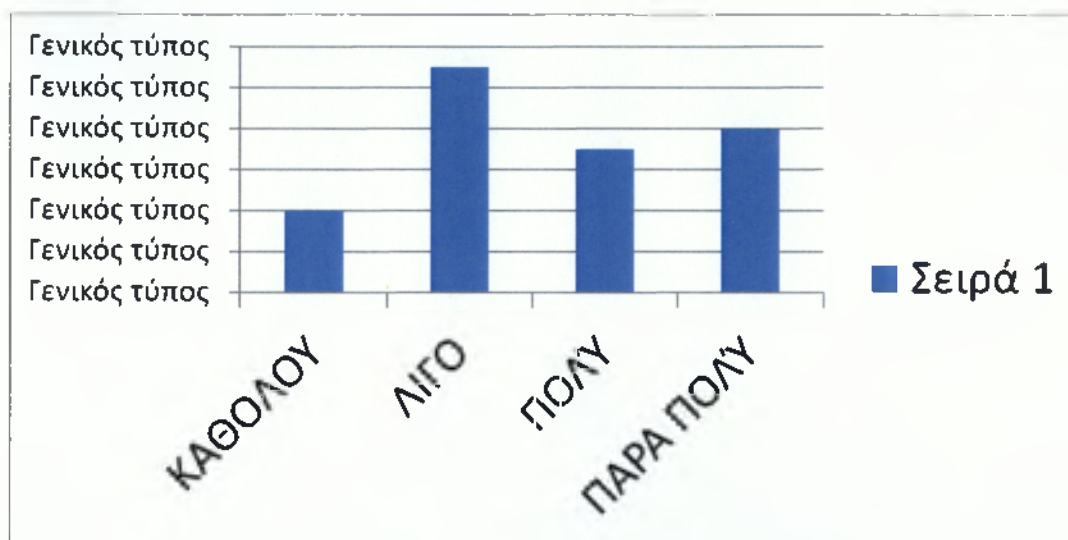
27. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΗΔΗ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΓΙΑ ΝΑ ΒΡΕΙΤΕ ΔΟΥΛΕΙΑ;

Γράφημα 4.27 Οικονομική κρίση και εύρεση εργασίας

Σύμφωνα με το γράφημα 4.27 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η οικονομική κρίση κάνει δυσκολότερο το έργο τους για εύρεση εργασίας.

28. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΕΝΟΣ ΠΡΩΗΝ ΧΡΗΣΤΗ;

Γράφημα 4.28 Οικονομική κρίση και κοινωνικός αποκλεισμός

Σύμφωνα με το γράφημα 4.28 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η οικονομική κρίση δεν παίζει άμεσο ρόλο στην ανάδειξη του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρατίθενται τα γενικά συμπεράσματα της ερευνητικής μελέτης καθώς και συγκεκριμένες παρατηρήσεις, ώστε να είναι σε θέση ο αναγνώστης να αποκτήσει μια όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα και άποψη σχετικά με τις ανάγκες που παρουσιάζονται. Όπως κάθε επιστημονική έρευνα και η συγκεκριμένη στηρίχθηκε αποκλειστικά στη συστηματική μελέτη της εμπειρικής πραγματικότητας με άμεσο στόχο τη διεύρυνση και επέκταση της γνώσης για το συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, στηρίχθηκε στην αυστηρή ανάλυση έτσι ώστε τα συμπεράσματα να είναι ασφαλή. Οι διαδικασίες χρησιμοποιήθηκαν απρόσωπα, αντικειμενικά και με δίχως την παρεμβολή υποκειμενικών κρίσεων και αντιλήψεων. Δίνοντας έμφαση στην ανακάλυψη γενικών αρχών και στη διατύπωση θεωριών.

Πριν παρατεθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα που αφορούν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού κρίνεται απαραίτητο να αναφερθεί η διαφοροποίηση στο πώς τον αντιλαμβάνεται ο καθένας από εμάς, καθώς μέσω της ερευνητικής διαδικασίας και συλλογής των δεδομένων προέκυψε μία αρκετά ενδιαφέρουσα παρατήρηση. Παρατηρήθηκε λοιπόν, πως τόσο από τις απόψεις των ίδιων των συμμετεχόντων της έρευνας όσο και από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, για την εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου, χρησιμοποιείται ευρέως η έννοια της περιθωριοποίησης.

Για το άτομο ή/ και τις διάφορες ομάδες του πληθυσμού, οι συνέπειες της συσσώρευσης διάφορων αποστερήσεων σε σημαντικούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, είναι ότι μένουν απ' έξω ή στο περιθώριο μιας γενικότερης ευημερίας. Αυτές εντοπίζονται κυρίως στην εξάρτηση του ατόμου από τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας, σε ένα χαμηλό επίπεδο ζωής ή/ και σε μειωμένες προσδοκίες καθώς και στο στιγματισμό του ατόμου. Οι συνέπειες αυτές με τη σειρά τους υπονομεύουν την ικανότητα του ατόμου που πλήττεται να συμμετέχει παραγωγικά σε μία εξελισσόμενη οικονομία, επιβραδύνοντας έτσι και την οικονομική ανάπτυξη, δεδομένου ότι το κόστος της κρατικής υποστήριξης των αποκλεισμένων ατόμων, μέσω επιδομάτων κ.λ.π., περιορίζει τους πόρους που θα μπορούσαν να διατεθούν για

παραγωγικές επενδύσεις. Κα βέβαια όσο αυξάνεται ο αριθμός του πληθυσμού που αποκλείεται από τον τρόπο ζωής που απολαμβάνουν οι πολλοί, αυξάνεται και ο κίνδυνος διατάραξης της κοινωνικής συνοχής μιας κοινωνίας.

Γενικότερα, ο αποκλεισμός μπορεί να υφίσταται σε ατομικό, ομαδικό (π.χ. εθνικές ή φυλετικές μειονότητες) ή γεωγραφικό επίπεδο (π.χ. Κοινότητα / Δήμος) . Και στα τρία επίπεδα, η φύση και ο βαθμός του είναι σχετικά μετρήσιμα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε περιβάλλοντος και ανάλογα βέβαια με το πώς προσδιορίζεται ή τι σημαίνει για τις τοπικές αρχές να συμμετέχει και να ανήκει κάποιος στην κοινότητα/πόλη/ευρύτερη περιοχή. Σε τοπικό επίπεδο, για παράδειγμα, οι συνέπειες του Κοινωνικού Αποκλεισμού μπορεί να αφορούν στη διατάραξη της ισορροπίας δυνάμεων ανάμεσα στο άτομο ή την κοινότητα και στις αρμόδιες για την λήψη κοινωνικών και οικονομικών αποφάσεων αρχές. Αυτό μπορεί να συμβεί για δύο κυρίως λόγους: είτε επειδή το άτομο δεν μπορεί να εκπροσωπήσει σωστά τον εαυτό του, είτε γιατί οι πόροι του (χρόνος, χρήματα, κ.α.) δεν του επιτρέπουν την ενεργή συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Είναι προφανές ότι το πρόβλημα του Κοινωνικού Αποκλεισμού και ειδικότερα των διακρίσεων στην αγορά εργασίας, χρειάζεται να αντιμετωπίζεται σε διάφορα επίπεδα, ανάλογα με τη φύση των αναγκών. Σε μια χώρα σαν την Ελλάδα η διαμόρφωση πολιτικής και ο παραμερισμός των θεσμικών εμποδίων στον τομέα αυτό είναι αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης και επομένως εξασφαλίζεται σε εθνικό επίπεδο. Παρά ταύτα, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων κοινωνικοοικονομικής (επαν-) ένταξης ατόμων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, είναι απαραίτητο να ακολουθείται μια ολοκληρωμένη εφαρμογή μέτρων σε γεωγραφική βάση που να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία υπερ-τοπικού χαρακτήρα μέτρων και ενεργειών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Προκειμένου, όμως, να διαμορφωθούν και να αποφασιστούν τα κατάλληλα μέτρα και κατά συνέπεια να σχεδιαστούν οι κατάλληλες δράσεις για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της απασχόλησης ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων, είναι αναγκαίο να υπάρχει μια σαφής εικόνα όσον αφορά στη φύση και την έκταση

των προβλημάτων, στις διάφορες μορφές που συναντώνται, καθώς και στις τάσεις και τις προοπτικές τους.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι προφανές ότι απαιτείται η συμμετοχή και στενή συνεργασία όλων των συμπλεκόμενων και συναρμοδίων φορέων στο τοπικό επίπεδο. Αυτό αφορά τόσο την Τοπική Αυτοδιοίκηση όσο και τους κοινωνικούς εταίρους καθώς και τους φορείς του ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου και του μη κερδοσκοπικού τομέα. Κυρίως, όμως, τα προβλήματα που επιφέρει ο Κοινωνικός Αποκλεισμός, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν χωρίς την πλήρη συμμετοχή των ιδίων ενδιαφερομένων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στις διαδικασίες της κοινωνικοοικονομικής ένταξης.

Πέραν τούτου, ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των δράσεων που απαιτεί η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού προϋποθέτει μια διευρυμένη διαθεσμική συνεργασία των εμπλεκόμενων αρχών και φορέων. Είναι αναγκαίο επομένως να ενισχυθεί η συνεργασία των κεντρικών και περιφερειακών διοικήσεων και φορέων με τους τοπικούς φορείς.

Μετά το πέρας της ερευνητικής διαδικασίας έχω την αίσθηση ότι η ευρύτερη κοινωνία έχει να διδαχθεί αρκετά από αυτή τη συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Αρκεί να τους αντιμετωπίσει ισάξια, με ειλικρίνεια, και να μην τους υποτιμήσει. Η κοινωνία συνηθίζει να τους κρίνει ως παράνομους και επικίνδυνους και να τους στιγματίζει, αν και το φαινόμενο της κακόβουλης κριτικής τείνει να εξαλειφθεί με το πέρασμα των γενεών. Δεν γνωρίζω ακόμα αν αυτό συμβαίνει λόγω της εκμοντερνοποίησης της ανθρώπινης λογικής και ηθικής ή αν απλά συμβαίνει επειδή τα ναρκωτικά είναι όλο και περισσότερο μια καταναλωτική συνήθεια των σύγχρονων κοινωνιών.

Το δικό μου βασικό συμπέρασμα μετά την όλη ενασχόλησή μου με το θέμα είναι ότι οι άνθρωποι αυτοί – οι απεξαρτημένοι από κάποια ουσία, μετά την ολοκληρωτική βιολογική και πνευματική τους εκκαθάριση έχουν πολύ όρεξη για ζωή και δημιουργία. Έχουν χαθεί πολύτιμα χρόνια και ξεθώριασαν όνειρα στο σκοτάδι της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, και όσοι κατάφεραν να αφήσουν πίσω αυτές τις καταστάσεις είναι σήμερα δικαιολογημένα διπλά απαιτητικοί από τη ζωή. Βίωσαν κάτι δύσκολο, και αφού δεν τους σκότωσε το ξεπέρασαν. Και τώρα είναι πιο δυνατοί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (1) **Τζένη Καβουνίδη**: Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής στο ΕΚΚΕ: Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής. Έκθεση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Αθήνα 1996
- (2) **W. Bonefeld - J. Haloway**. Μεταφορντισμός και κοινωνική μορφή, εκδ. Εξάντα, Αθήνα 1991, **Α. Λυμπεράκη - Α. Μουρίκη**: Η αθόρυβη επανάσταση. Οι αλλαγές στην οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1996, **Θ. Χριστοδουλίδης - Κ. Στεφάνου** (επιμ.). Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 1993, **Θ. Σακελλαρόπουλος**: Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική, εκδ. Κριτική, Αθήνα 1993.
- (3) **Γ. Τσιάκαλος**: Κοινωνικός Αποκλεισμός. Ορισμός, Πλαίσιο και Σημασία
- (4) **Ι. Τσίγκανου**: Εκπαίδευση και απασχόληση «Κοινωνικά Μειονεκτούντων» Ατόμων: Φράγματα και Αποκλεισμοί στο Ανεργία, Εργασία, Εκπαίδευση
- (5) **Εθνικές εκθέσεις Reitor** – Στοιχεία ΔΑΘ 2001.
- (6) **Επιστημονική Αρθρογραφία**, Ράδιο Νεφέλη, 2011
- (7) «**Απόψεις**», Φίλιππου Τσουμάνη - προέδρου Ο.Κ.Π.Α.Π.Α.
- (8) Ηλεκτρονική εφημερίδα κοινωνικού ακτιβισμού, Social Activism Αθηνών, 2012
- (9) «**Ορθόδοξη Θεολογία και κοινωνική ζωή**», Εκδόσεις: Π.Πουρνάρα -θεσ/νικη 1996, Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη.
- (10) «**Πνευματικότητα και κοινωνική ζωή**», Εκδόσεις :Π.Πουρνάρα, Βασιλείου Τ.Γιουλτζή
- (11) «**Ποιμαντική στην σύγχρονη κοινωνία**», Εκδόσεις :Π.Πουρνάρα, Αλεξάνδρου Γουσίδη Δ.Θ. Α.Ν. καθηγητή Πανεπιστημίου
- (12) «**Εκκλησία και κοινωνία**», Θεσ/νικη 1982, Γουσίδη Α. Hoffman L.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

«Κοινωνικός Αποκλεισμός ατόμων εξαρτημένων από ουσίες. Έρευνα στο 5^ο Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Αθηναίων».

Α. ΓΕΝΙΚΑ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Είσαστε άνδρας ή γυναίκα; Άνδρας Γυναίκα

2. Ποιά είναι η ηλικία σας;

18 – 25 26 – 35 36 – 45

46 – 55 56 – 65⁺

3. Σε ποίο επίπεδο βρίσκεται η αποδεδειγμένη σας μόρφωση;

Υποχρεωτική Εκπαίδευση Απόφοιτος Λυκείου

Φοιτητής Α.Ε.Ι / Τ.Ε.Ι Πτυχιούχος ΑΕΙ / ΤΕΙ

Απόφοιτος ΙΕΚ / Ιδιωτικού κολεγίου Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό

4. Ποιά είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Σταθερή εργασία Περιστασιακή εργασία Οικονομικά μη ενεργός/η

Φοιτητής ΑΕΙ/ΤΕΙ Μαθητής Άνεργος

5. Είσαστε δημότης στο 5ο Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Αθηναίων ;

Ναι Όχι

6. Αν όχι, ποιά είναι η σταθερή σας στέγη;

Δήμος Αθηναίων

Άλλη περιοχή (Σημειώστε.....)

7. Ποιό είναι το ετήσιο σας εισόδημα;

0 – 3.000 € 3.001 – 6.000 €

6.001 – 10.000 € 10.001 και άνω €

8. Ποιά είναι η προέλευση του εισοδήματος σας;

Εργασία Οικογένεια

Επίδομα Φορέας:.....

Σύνταξη Φορέας:.....

Άλλο

9. Βλέπετε η εργασία σας να έχει προοπτικές στο μέλλον;

Πάρα πολλές Πολλές Αρκετές

Λίγες Καθόλου

B. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

10. Με ποιον μένετε αυτή την περίοδο;

Μόνος Με δύο γονείς Με έναν γονιό

Με σύζυγο/σύντροφο Με φίλους Άλλο

11. Έχετε σταθερή κατοικία ή αλλάζετε συχνά τόπο διαμονής;

Σταθερή κατοικία Αλλάζω

12. Αντιμετωπίζετε προβλήματα στον τόπο διαμονής σας;

Ναι Όχι

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

13. Ως χρήστης αντιμετωπίσατε κοινωνικό αποκλεισμό από το ευρύτερο οικογενειακό/ φιλικό περιβάλλον;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

14. Η αντιμετώπιση της κοινωνίας όσο ήσασταν χρήστης, ήταν απαξιωτική;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

15. Βιώσατε τον κοινωνικό αποκλεισμό μετά την επανένταξη σας στην κοινωνία;

Ναι Όχι Δεν απαντώ

16. Αν ναι σε ποιον τομέα της ζωής σας;

Οικογένεια Σχέσεις με αντίθετο φύλο Επαγγελματικές
ευκαιρίες

Κοινωνικές σχέσεις Όλα τα παραπάνω

Άλλο(Αναφέρατε).....
.....

17. Κρύβετε ότι υπήρξατε πρώην χρήστης από τις καινούργιες σχέσεις σας (ερωτικές/ φιλικές) φοβούμενος την απόρριψη;

Ναι Όχι Δεν απαντώ

18. Υπάρχει ταμπού από την ελληνική κοινωνία σε έναν χρήστη/ πρώην χρήστη;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

19. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκουν αυτοί που κατά την προσωπική σας εμπειρία αρέσκονται να βάζουν ταμπέλες;

18 – 35 35 – 55 56 – 65+

20. Πριν τη δική σας προσωπική εμπειρία αντιμετωπίζατε με προκατάληψη ανθρώπους που βίωναν ανάλογες καταστάσεις (εξάρτηση από κάποια ουσία);

Ναι Όχι Ίσως Δεν απαντώ

21. Σας στήριξε κάποιος κρατικός (αθλητικός/ πολιτιστικός) σύλλογος για δημιουργία ενδιαφερόντων;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

22. Υπήρξε στήριξη από προγράμματα αποκατάστασης των σχέσεων με το οικογενειακό/ φιλικό περιβάλλον από το Δήμο Αθηναίων;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

23. Ως πρώην χρήστης ναρκωτικών ουσιών υπάρχει ρατσισμός στην προσπάθεια εύρεσης εργασίας;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

24. Δίνεται κάποια προτεραιότητα (π.χ μέσω ΟΑΕΔ) ή βοήθεια από κοινωνικούς φορείς για εύρεση εργασίας σε πρώην χρήστες;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

25. Ο εργοδότης σας στην εργασία που είχατε πριν γίνεται χρήστης ουσιών, σας επαναπροσέλαβε με την απεξάρτησή σας;

Ναι Όχι

26. Στη περίπτωση που έχετε βρει κάποια δουλειά αντιμετωπίζετε ρατσιστική συμπεριφορά από εργοδότη – συναδέλφους;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

27. Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει συμβάλει στην ήδη αρνητική αντιμετώπιση για να βρείτε δουλειά;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

28. Η οικονομική κρίση έχει συμβάλει στον κοινωνικό αποκλεισμό ενός πρώην χρήστη;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ